

INHOUDSOPGAVE

volume XXXVII, winter 2017, nr. 91

- 2 Van de redactie
- 3 Dwaasheid, hooghartigheid en opwinding.
Over de stroeve verhouding tussen Charles Dickens
en koningin Victoria
Jan Kabel
- 13 Drooping Buds – Dickens' betrokkenheid bij zieke en
stervende kinderen
Marijke Drost
- 23 Oliver Twist in Afrika
Paul Ferdinandusse
- 31 Dickens terug in 'Trou Moet Blijcken'
Dick Kooiman
- 33 The Signal Man
Charles Dickens and his Circle – Lucinda Hawksley
Martijn David
- 35 Blottonites and Wellerisms
- 37 Household Words
Verslag van de 252^e vergadering van de Haarlem Branch
van The Dickens Fellowship op 10 juni 2017
Pieter de Groot
Dickens, Art and Landscape.
The 111th International Annual Conference of
The Dickens Fellowship, in Carrara, 19-24 July, 2017
Paul Ferdinandusse
Verslag van de 253^e vergadering van de Haarlem Branch
van The Dickens Fellowship op 9 september 2017
Pieter de Groot

VAN DE REDACTIE

Bij de presentatie van de geheel vernieuwde Dutch Dickensian tijdens de zomervergadering dit jaar in Kraantje Lek verlustigde de secretaris zich in de sterk uitbreiding van de redactie. Waar vroeger een enkele redacteur volstond is nu een team van vier nodig om het blad ter wereld te brengen. Wat de secretaris er niet bij vertelt is de tol, die onze voorgangers voor hun alleenheerschappij hebben betaald. Het is niet voor niets dat de laatste, die nog meende het allemaal alleen af te kunnen, zich al op relatief jeugdige leeftijd heeft teruggetrokken in het verre Drente.

Hoe laatdunkend men ook op bestuurlijk niveau moge denken over het nederige werk van de letterknechten, wij zijn trots een nieuw nummer, dubbeldik en eens zo lekker, de lezer te mogen voorleggen. De editie die u nu ter hand hebt genomen opent met een artikel van de hand van Jan Kabel, secretaris van onze Branch gedurende een lange reeks van jaren in het vorige millennium en die daarvoor de eer te beurt viel de Percy Fitzgerald Award te mogen ontvangen.

Zijn bijdrage over de stroeve verhouding tussen Charles Dickens en koningin Victoria werpt een geheel nieuw licht op de onverschillige, zo niet afwijzende grondhouding van deze beroemdste onderdaan van Victoria. De redactie sluit niet uit dat het artikel de nodige onrust zal veroorzaken in royalistische kringen; onrust vergelijkbaar met die uit de jaren zestig van de vorige eeuw toen in de Dutch Dickensian een felle strijd ontbrandde naar aanleiding van de stelling van een der leden dat Wemmick een Eichman avant la lettre was.

Ook moet niet uitgesloten worden dat het artikel de aandacht trekt van Headquarters in Londen. Nu daar het royalisme weer hoogtij viert, aangewakkerd door de aankondiging van het huwelijk van prins Harry met een gescheiden Amerikaanse, is men daar extra beducht op dissidente geluiden uit eigen kring. Het zij zo, Haarlem laat zich niet ringeloren.

Laat u zich als lezer ook niet in slaap sussen, in het kleinste zinnetje kan een mooi artikel schuilen. Een goed voorbeeld is de bijdrage van Dick Kooiman. Een enkele, onschuldig lijkende, observatie in de Camera Obscura gaf aanleiding tot diepgravend onderzoek. Een voorbeeld om na te volgen.

DWAASHEID, HOOGHARTIGHEID EN OPWINDING. *Over de stroeve verhouding tussen Charles Dickens en koningin Victoria.*

Jan Kabel

Inleiding

De laatste keer dat er een soort van ontmoeting plaatsvond tussen Dickens en een lid van het Engelse Koningshuis was ik erbij. Misschien is dat wel de reden dat ik me nu geroepen voel eens te kijken hoe Dickens Victoria heeft ontmoet.

Juni 1970. De herdenking van Dickens 100ste sterfdag. London, Westminster Abbey. Wij zijn laat, de herdenking zal zo dadelijk beginnen. Echtgenote Ietje en ik, we zijn nog jong, stormen een zijportaal binnen en lopen bijna een klein oud, wat gezet dametje omver. Een propje. Omgeven door een kudde hofdames. Een minzaam glimlachje. De stoet trekt de kerk in en wij bedremmeld er achter aan. Dat was Mary, de Queen Mother, Queen Mum in de volksmond en Elizabeth Bowes-Lyon van zichzelf.

Koninklijke families blinken doorgaans niet uit in een honger naar literatuur, muziek, wetenschap of kunst. Dat is hun stiel niet. In de Netflix serie *The Crown* lijdt

Elizabeth, dochter van eerder genoemd dametje, daar zeer onder en zoekt verdieping door een privé-leraar cultuur in de arm te nemen. Haar wijsheid is immers geen andere dan wat ze uit Walter Bagehot's *The English Constitution* heeft geleerd. In de serie wordt verder niet duidelijk of ze ook inderdaad cultureel wijzer is geworden: het gaat heel veel om paarden en om wat Bagehot haar heeft geleerd over de waardigheid van de Kroon. Was dat bij overovergrootmoeder Victoria anders? Las die tijdgenote van Dickens literatuur? Las ze Dickens? Heeft ze hem ontmoet? Hem zien optreden op het toneel? Hield ze van theater? Wat dacht hij van haar? En zij van hem?

Bij mijn onderzoekstochtje langs deze vragen kwam ik wat opmerkelijke gebeurtenissen tegen die ik samenvat onder de noemer,

dwaasheid, hooghartigheid en opwinding en daartoe beperk ik me voorlopig maar in dit stukje.

Materiaal

De mooiste en ontroerendste biografie over Victoria, die van Lytton Strachey, zegt helemaal niets over Dickens. Nu had de Bloomsbury groep waar Strachey toe behoorde ook niets met Dickens. Hoewel de beroemdste schrijfster van die groep, Virginia Woolf, zo te zeggen tegenover Dickens woonde, op 52 Tavistock Square tegenover Dickens' Tavistock House, en zij daar haar bekendste romans en hij *Bleak House*, *Hard Times* en *A Tale Of Two Cities* schreef, werd Dickens door die groep neergezet als een melodramatische kinderboekenschrijver. Die las je niet meer na je kinderjaren, zei Virginia Woolf. Toen Strachey eens om een onderwerp voor een biografie verlegen zat en Siegfried Sassoon hem Dickens aanraade, riep Strachey vertwijfeld uit: “*but I should have to read him*”.¹ Dat zegt genoeg. De recentste biografie over Victoria, die van Julia Baird,² is wat ruimhartiger. Dat geldt ook voor de klassieke biografie van Stanley Weintraub.³ Vandaar dat ik me tot die grote biografieën heb beperkt, afgezien van enkele gespecialiseerde publicaties over Victoria. De Dickens-biografen besteden vanzelfsprekend ruim aandacht aan de Queen. Ik heb me beperkt tot de onvermijdelijke *Charles Dickens Encyclopedia* van Michael en Mollie Hardwick en tot Forster, Ackroyd⁴ en Tomalin⁵. Forster is het uitvoerigst, laat Dickens zelf vaak aan het woord, de anderen schrijven hem nogal eens over, dus ik citeer waar het maar kan uit zijn *The Life of Charles Dickens*.⁶ Claire Tomalin heeft in november 2013 een lezing gewijd aan beiden, maar die heb ik zo gauw niet in druk kunnen vinden. Ik houd me aanbevolen. De aankondiging ervan, *Charles Dickens and Queen Victoria: An Odd Couple*, zegt wel het een en ander over de koningin en de schrijver die ieder voor zich het Engeland van hun tijd symboliseerden. Wat dat laatste betreft, zegt Forster niet over hen: “the author whose popularity dated from her accession, whose books had entertained larger numbers of her subjects than those of any other contemporary writer, and whose genius will be counted among the glories of her reign.”?

1 Michael Holroyd, *Lytton Strachey. A Biography*, Penguin Books 1971, p. 910.

2 Julia Baird, *Victoria The Queen: An Intimate Biography of the Woman Who Ruled an Empire*, Random House: New York 2016; ik gebruik de Nederlandse vertaling door Chiel van Soelen en Pieter van der Veen, *Victoria Koningin. Een intieme biografie van de vrouw die een wereldrijk regeerde*, Nieuw Amsterdam 2017.

3 Stanley Weintraub, *Victoria. Biography of a Queen*, Unwin Hyman: London 1987.

4 Peter Ackroyd, *Dickens*, Minerva: London 1991.

5 Claire Tomalin, *Charles Dickens. A Life*, Viking: London 2011.

6 Ik gebruik de Chapman & Hall editie van het tweede deel, London 1904, te vinden op https://archive.org/details/lifeofcharlesdic02fors/en/van/het/eerste/deel/de/editie/van/1872_zie/https://archive.org/stream/lifeofcharlesdic04forsgoog/page/n8/mode/2up

Jaartallen

Even wat jaartallen en verdere gegevens. Victoria leefde van 1819 tot 1901, Dickens van 1812 tot 1870. Zij was dus jonger dan hij, maar overleefde hem ruimschoots. Als zij korter had geleefd en hij langer had de Engelse XIXe eeuw vermoedelijk *The Dickensian Age* geheten. “The glories of her reign”, om het zo maar eens te zeggen. Dickens trouwde in 1836, Victoria in 1840. Hij beëindigde zijn huwelijk in 1858, dat van haar eindigde niet lang daarna met de dood van haar echtgenoot Albert in 1861. Zij had een gelukkig huwelijk en rouwde tot haar dood om haar geliefde Albert. Hij en zijn Catharine pasten niet bij elkaar: wonderlijk ongeschikt voor de huwelijksband, zoals hij zei. Ze hadden allebei negen kinderen. Ze ontmoetten elkaar voor het eerst op 9 maart 1870, vlak voor zijn dood. Maar daarvoor hadden ze elkaar al een enkele maal gezien.

Dickens' dwaasheid

Rond Victoria's bruiloft met haar Albert, begin 1840, doet Dickens iets vreemds. Hij is 27, getrouwd, heeft twee kinderen en raakt zogenaamd dolzinnig verliefd op zijn jonge vorstin. Hij wordt helemaal gek als hij langs een herberg met de naam *The Queens Arms* loopt en visioenen krijgt van Albert in de armen van de koningin “calling for what he liked and having it. The thought is madness” schijft hij aan Maclise.⁷ Hij lag op de grond voor Windsor Castle en schreeuwde zijn liefde uit tot verbazing van de voorbijgangers.⁸

Op de dag na het huwelijk schrijft hij aan Walter Landor:⁹

“Society is unhinged here (...) by her majesty's marriage, and I am sorry to add that I have fallen hopelessly in love with the Queen, and wander up and down with vague and dismal thoughts of running away to some uninhabited island with a maid of honour, to be entrapped by conspiracy for that purpose. Can you suggest any particular young person, serving in such a capacity, who would suit me? It is too much perhaps to ask you to join the band of noble youths (Forster is in it, and Maclise) who are to assist me in this great enterprise, but a man of your energy would be invaluable. I have my eye upon Lady . . . , principally because she is very beautiful, and has no strong brothers. Upon this, and other points of the scheme, however, we will confer more at large when we meet; and meanwhile burn this document, that no suspicion may arise or rumour get abroad.”

En de volgende dag:

“I am utterly lost in misery,” he writes on 12 February, “and can do nothing.

⁷ Michael Slater, *Dickens and Women*, J.M. Dent & Sons Ltd: London and Melbourne 1986, p. 122.

⁸ Tomalin, p. xlv.

⁹ Geciteerd bij Forster, Deel I, Hoofdstuk XII, p. 194-196.

I have been reading Oliver, Pickwick, and Nickleby to get my thoughts together for the new effort, but all in vain:

My heart is at Windsor;

My heart isn't here;

My heart is at Windsor;

A following my dear.

I saw the Responsibilities this morning, and burst into tears. The presence of my wife aggravates me. I loathe my parents. I detest my house. I begin to have thoughts of the Serpentine, of the Regent's-canal, of the razors upstairs, of the chemist's down the street, of poisoning myself at Mrs. -- 's table, of hanging myself upon the pear-tree in the garden, of abstaining from food and starving myself to death, of being bled for my cold and tearing off the bandage, of falling under the feet of cab-horses in the New-road, of murdering Chapman and Hall and becoming great in story (She must hear something of me then -- perhaps sign the warrant; or is that a fable?), of turning Chartist, of heading some bloody assault upon the palace and saving Her by my single hand -- of being anything but what I have been, and doing anything but what I have done. Your distracted friend, C. D."

Met die parodie op Robert Burns *My heart's in the Highlands* en met die dolzinnige plannen om de aandacht van zijn uitverkorene te trekken, lift hij mee op de bruiloftseuforie van die tijd en gedraagt zich als een groupie, zij het een wel heel fantasievolle en geestige groupie. Hij maakt er wat van. En zo vreemd is dat natuurlijk allemaal niet voor iemand van 27. Hij is ook niet alleen. Het is een spelletje met zijn vrienden, Forster en Maclise, een '*long-running joke*' zegt Slater.¹⁰ De kring om hem heen is bepaald niet koningsgezind. Ik kom daar straks nog op terug. Maar dat hij zich met die spelletjes kwalificeert als een bewonderaar van het koningshuis, is natuurlijk een gotspe.

Gezien maar niet ontmoet: Dickens' hooghartigheid

Ze zouden elkaar eerder ontmoet kunnen hebben dan drie maanden voor Dickens' dood, maar dat gebeurde niet echt en de redenen daarvoor schaar ik maar even onder de noemer: hooghartigheid. Victoria was dol op theater, vooral op opera maar ook op het gewone toneel. Ze hield kritische aantekeningen bij in haar dagboeken over wat ze zag en maakte redelijk professionele schetsjes van de gebeurtenissen op het toneel. Ik laat een schetsje zien uit *The Corsican*

¹⁰ p. 122.

The Corsian Brothers

Brothers, een toneelstuk naar de novelle uit 1844 van Alexandre Dumas, père. Het schetsje dateert uit 1852, het jaar waarin het stuk voor het eerst werd opgevoerd en Victoria was daar dus toen al bij.

Rowell¹¹ heeft haar agenda op dit punt uitgezocht en die is indrukwekkend, hoewel we daarbij moeten bedenken dat men in die tijd vaak maar een stukje ging zien en niet het geheel. Tot het jaar waarin haar geliefde Albert stierf (1861) ging ze gemiddeld vier keer per week. Haar seizoen duurde doorgaans van januari tot en met juli. Dit dan nog afgezien van de toneelstukjes die de familie zelf in eigen kring opvoerde. Met zo'n belangstelling voor theater was het onvermijdelijk dat ze Dickens tegenkwam. Dat gebeurde dan ook. In 1857 vraagt Dickens Victoria om haar naam te verlenen aan een benefietvoorstelling van *The Frozen Deep* ten behoeve van de weduwe en de kinderen van Douglas William Jerrold, toneelschrijver en journalist. Victoria deed dat soort dingen niet, beargumenteerde de weigering heel fraai (zie hierna), maar wilde wel het toneelstuk zien en nodigde de troep uit op Buckingham Palace. Dickens schreef terug dat hij dat liever niet deed; zijn dochters speelden toen nog mee¹² en hij wilde niet dat ze voor het eerst ten paleize kwamen als verklede actrices.¹³ Dat moeten we even onthouden. Maar hij nodigde haar wel uit de voorstelling elders te zien, in de Gallery of Illustration in Regent Street. Dat deed ze. Hans Christiaan Andersen en Thackeray waren er bij. Ze huilden en lachten en applaudisseerden als razenden, schrijft Georgina Hogarth.¹⁴ Forster schrijft over dit gebeuren:¹⁵

"It had been hoped to obtain her Majesty's name for the Jerrold performances in 1857, but, being a public effort in behalf of an individual, assent would have involved "either perpetual compliance or the giving of perpetual offence." Her Majesty however then sent, through Colonel Phipps, a request to Dickens that he would select a room in the palace, do what he would with it, and let her see the play there. "I said to Col. Phipps thereupon" (21 June, 1857) "that the idea was not quite new to me; that I did not feel easy as to the social position

11 George Rowell, *Queen Victoria Goes to the Theatre*, Elek Books Ltd: London 1978.

12 Later huurde hij professionele acteurs en actrices in, o.a. de Ternan familie, omdat die in grotere ruimtes een publiek van 2000 toeschouwers beter konden bespelen dan zijn kinderen.

13 Volgens Ackroyd, p. 827.

14 Ackroyd, p. 828.

15 Hoofdstuk XI, p. 482-484.

of my daughters, etc., at a Court under those circumstances; and that I would beg her Majesty to excuse me, if any other way of her seeing the play could be devised. To this Phipps said he had not thought of the objection, but had not the slightest doubt I was right. I then proposed that the Queen should come to the Gallery of Illustration a week before the subscription night and should have the room entirely at her own disposal, and should invite her own company. This, with the good sense that seems to accompany her good nature on all occasions, she resolved within a few hours to do.” The effect of the performance was a great gratification. “My gracious sovereign” (5 July, 1857) “was so pleased that she sent round begging me to go and see her and accept her thanks. I replied that I was in my Farce dress, and must beg to be excused. Whereupon

The Frozen Deep

she sent again, saying that the dress ‘could not be so ridiculous as that,’ and repeating the request. I sent my duty in reply, but again hoped her Majesty would have the kindness to excuse my presenting myself in a costume and appearance that were not my own. I was mighty glad to think, when I woke this morning, that I had carried the point.”

Mighty glad, dat hij zijn punt had gemaakt bij de machtigste vrouw op aarde, de Koningin van het Britse Rijk en de latere Keizerin van India. Raar toch? Eerst al weigeren om in Buckingham Palace op te treden met de smoes dat de eer van zijn dochters op het spel stond – moesten ze dan eerst zoals echte adellijke meisjes debuteren aan het Hof? Jazeker, zie weer hierna – en dan weigeren uit de kleedkamer te komen in zijn toneelkostuum. Dat zag er toch niet verkeerd uit? Kijk eens naar het plaatje hiernaast.

Maar zelf zegt hij: “I could not appear before Her Majesty tired and hot, with the paint still upon my face...” Heet: wat hij aan had was kennelijk niet het poolbont van Richard Wardour uit *The Frozen Deep*, maar een rare pruik, een rood geschminkte neus en een onelegante kamerjas voor de vrolijke farce die na het droevige stuk werd gebracht. Tenminste zo begrijp ik wat Ackroyd daarover

zegt,¹⁶ hij heeft gelijk. Slater vertelt welke farce het was:¹⁷ John Baldwin Buckstone's *Uncle John, A Petite Comedy in Two Acts*. Dickens speelde daarin de titelrol. Toch wat hooghartig. Hij had toch wel even het toneelkostuum uit kunnen doen en de schmink afpoetsen? Tenslotte had hij ook dat poolbont uit moeten doen om de farce te spelen.

Een jaar later krijgt hij het verzoek de *Christmas Carol* voor te lezen en weer volgt een bijzondere smoes; dat kan alleen maar als hij een groter gehoor heeft. Hij schrijft (bij Forster, *id*):

“I was put into a state of much perplexity on Sunday” (30 March, 1858). I don't know who had spoken to my informant, but it seems that the Queen is bent upon hearing the Carol read, and has expressed her desire to bring it about without offence; hesitating about the manner of it, in consequence of my having begged to be excused from going to her when she sent for me after the Frozen Deep. I parried the thing as well as I could; but being asked to be prepared with a considerate and obliging answer, as it was known the request would be preferred, I said, ‘Well! I supposed Col. Phipps would speak to me about it, and if it were he who did so, I should assure him of my desire to meet any wish of her Majesty's, and should express my hope that she would indulge me by making one of some audience or other -- for I thought an audience necessary to the effect.’ Thus it stands; but it bothers me.”

Victoria stelde zich toen maar tevreden met de aankoop op een veiling van een exemplaar van de *Christmas Carol* dat Dickens aan Thackery had geschonken. Wat bezielde Dickens? Victoria en haar Albert stonden in die jaren op het toppunt van hun populariteit. De Great Exhibition van 1851, helemaal Alberts prestatie, was een succes geweest, de Krimoorlog was, met de val van Sebastopol in 1855, in het voordeel van de geallieerden beslist, moederkloek Victoria maakte van de eens ongenaakbaar schijnende monarch een mens van vlees en bloed, of, zoals Walter Bageshot het formuleerde: “Een gezin op de troon is een interessant gegeven. Het brengt de verhevenheid van de troon naar een alledaags niveau”.¹⁸ Wie zou, afgezien van een enkele verstokte republikein, niet geroerd zijn door een verzoek uit eigen werk voor te lezen aan zijn vorstin?

16 Ackroyd, p. 828-829. Francesco Berger, *Reminiscences, Impressions & Anecdotes*, 1913, zie http://www.wilkie-collins.info/play_frozen_deep.htm, zegt overigens iets heel anders: “They (Victoria en Albert, *toev. K.*) were delighted with the performance, and, at its conclusion, waited till “the Manager” (Dickens, *toev. K.*) could change his ragged stage-dress for ordinary evening attire in order personally to congratulate and thank him. □ Berger (1834-1933) schreef de muziek bij het toneelstuk. Het kan natuurlijk zijn dat hij 56 jaar later de zaken niet meer zo helder voor ogen had of dat het koninklijk paar inderdaad vergeefs wachtte.

17 Slater, 203.

18 Baird, p. 376.

Waarom zo hooghartig?

We hoeven maar aan Lord Verisopht te denken om te beseffen dat Dickens bepaald geen fan was van royalty. Een van zijn goede vrienden, Thomas Talfour, aan wie hij de Pickwick Papers opdroeg, was een notoire republikein, parlementslid voor de radicale vleugel van de Liberals, wiens drama *Ion* op geniale wijze het einde van de monarchie verbeeldt. De held van het stuk wordt koning van Argos, verklaart zichzelf tot republikein, ontbindt het leger, doet het volk beloven nooit meer een monarchie te uit te roepen en pleegt dan ook, consequent tot het bittere end, zelfmoord. Zo'n consequente republikein zal Dickens niet geweest zijn, maar toch, van oprechte liefde voor het Britse Koningshuis kan men hem niet beschuldigen.

Bij Victoria's troonsbestijging op 28 juni 1837 was hij al beroemd, zij moest nog beginnen. Voor de troonsbestijging zelf had hij weinig belangstelling, zegt Tomalin.¹⁹ Hij had het druk in die tijd.²⁰ In april verhuist naar Doughty Street. Geliefd schoonzusje Mary Hogarth stierf in mei plotseling. Werkte aan twee romans tegelijkertijd, *Oliver Twist* en *Nicolas Nickleby*. Maar hij is wel bij de volksfeesten voor de kroning in Hyde Park, schrijft daarover in *The Examiner* en onderbreekt daarvoor zijn vakantie in Twickenham en zijn werk aan die twee romans. Die negen dagen durende volkskermis met een leger aan komedianten, reuzen en dwergen en wat al niet, had zijn hart, zegt Paul Schlicke.²¹ Hij verdedigde dat volksvermaak tegenover het zogenaamde respectabele vermaak, "*the bleared eyes of bigotry and gloom.*"

Lees maar wat hij schrijft in *The Examiner*:²²

"...the many are at least as capable of decent enjoyment as the few. There were no thimble-rigmen, who are plentiful at racecourses, as at Epsom, where only gold can be staked; no gambling tents, roulette tables, hazard booths or dice shops. There was beer drinking, no doubt, such beer drinking as Hogarth has embodied in his happy, hearty picture, and there were faces as jovial as ever he could paint. These may be, and are, sore sights to the bleared eyes of bigotry and gloom..."

Zo dacht hij ongeveer ook over prins-gemaal Alberts grootste prestatie, de grote Wereldtentoonstelling van 1851. Waarom, zo schrijft hij, geen tentoonstelling georganiseerd over "Englands Sins and Negligences." Eigenlijk vond hij het

¹⁹ Tomalin, p. 92.

²⁰ Hardwick, 308-309.

²¹ Paul Schlicke, *Dickens and Popular Entertainment*, Routledge: New York 2016, p. 1-3.

²² Te vinden in: *Everyone in Dickens, Volume I, Plots, People and Publishing Particulars, 1833-1849*, Compiled and edited by George Newlin, Greenwood Press: London 1995, p. 382.

maar een grote troep zonder enige ordening, die tentoonstelling. Hij schreef: “... *so many things bewildered me. I have a natural horror of sights, and the fusion of so many sights in one has not decreased it.*”²³

Natuurlijk lagen zijn wereld en die van Victoria ver uit elkaar. Ze las weliswaar *Oliver Twist*, maar ze hing in die tijd ook aan haar premier, Lord Melbourne, die armoe in het echt maar niks vond en dus ook niet van verhalen daarover hield. Zelf vond ze armoe eigen schuld, of beter gezegd in de woorden van Weintraub: “*Since Divine Providence was responsible for such arrangements (kinderarbeid, publieke executies, verbanning van veroordeelden, honger, armoede, toev. K), the young Queen knew, she interested herself now and then in individual circumstances rather than in the general alleviation of misery, a condition that it was comforting to think represented God’s will as much did her own wellbeing.*”²⁴ Zij kon er toch ook niets aan doen dat ze koningin was? Toch zet hij aan het eind van zijn leven die hooghartigheid opzij. Waarom?

Opwinding, very engaging

De gelegenheid om zich aan zijn vorstin in eigen kostuum te presenteren, zo schrijft Forster, kwam pas drie maanden voor zijn dood, in maart. Het was een beetje toevallig. Dickens had uit Amerika foto’s meegenomen van de slagvelden van de Amerikaanse Burgeroorlog. Victoria had daar van gehoord en wilde die foto’s graag zien. Dickens stuurde ze op en werd uitgenodigd voor een bezoek op Buckingham Palace. Wat, zo schrijft Tomalin, deed hem zijn gebrek aan geestdrift voor het koninklijk huis opzij zetten? Was het misschien dat hij iets wilde doen voor zijn oudste dochter Mary die nogal ambitieus was, maar niet kon worden ontvangen aan het Hof voordat hij er geweest was?²⁵ Hij moet er in ieder geval veel voor over hebben gehad om zijn dochter daar te laten zijn. De reis naar Windsor kon hij al niet meer aan dus Victoria ontving hem op Buckingham Palace. Het onderhoud duurde anderhalf uur en werd door beiden, ook door Victoria, staand gevoerd, een compliment van de vorstin aan de schrijver. Beetje dubieus compliment, schrijft Weintraub.²⁶ Zij leunde nog stiekem op de arm van een sofa. Hij stond daar anderhalf uur, met een lamme voet en toen al ziek, zwak en misselijk. Maar hij was onder de indruk van haar vriendelijkheid. Ze maakte hem een aardig compliment toen hij over de tanende populariteit van het toneelstuk *The Frozen Deep* vertelde. Dat kwam alleen maar omdat hij er niet meer in speelde, zei ze. Hij vond haar “*strangely shy, ... and like a girl in*

23 Bij Ackroyd, p. 666.

24 Weintraub, p.118; zie ook Barnes, p. 153.

25 Tomalin, p. 386.

26 Weintraub, p. 353.

manner ... but with a girlish sort of timidity which was very engaging.”²⁷ Victoria reikte hem, ter afsluiting van het gesprek, persoonlijk haar gesigeneerde *Our Life in the Highlands* aan en hij zond haar later een set van zijn romans gebonden in rood marokijn en goud. Hij had haar ook de eerste aflevering gestuurd van *Edwin Drood* met het aanbod om haar, zo schrijft Forster: “if she should ever be sufficiently interested in the tale to desire to know a little more of it in advance of her subjects, to send advance copies of its future installments; but the Queen never took him up on his offer. Thus *The Mystery of Edwin Drood* remains a true mystery.” Zij had het einde van *Edwin Drood* misschien binnen handbereik maar heeft het laten lopen. Mary Dickens was op 17 mei op het Koninklijk Bal. Dickens was er toen weliswaar al te slecht aan toe om daar ook bij te zijn, maar wel geslaagd in zijn opzet om Mary wat op te stoten op de maatschappelijke ladder.

Besluit

Het is niet mijn bedoeling om Dickens neer te zetten als een hooghartige profiteur. Zo zit de verhouding tussen de vorstin en haar beroemde onderdaan niet in elkaar. Het eerste en laatste gesprek tussen beiden, was, zo lees je uit de beschrijving ervan bij Forster, geanimeerd, hartelijk en vriendelijk. Maar hij bleef een zekere afstand houden. Hij wordt voor een volgende keer uitgenodigd en schrijft op 26 maart 1870 aan Forster: “As my sovereign desires that I should attend the next levee, don't faint with amazement of you see my name in that unwonted connection.” Hij gaat er ook niet heen; de situaties waarin ze elkaar op de een of andere wijze zijn tegengekomen, leiden bepaald niet tot de gedachte dat met Dickens een fervent aanhanger van het Britse koningshuis is heengegaan. Hij maakt haar, althans het gedoe rond haar bruiloft, op hilarische wijze belachelijk, zet de koningin een beetje op haar plaats tegenover de beroemde schrijver en toneelspeler die hij is en, als je Tomalin moet geloven, gebruikt hij haar om zijn dochter hogerop te brengen. Literatuur en Vorsten: altijd al ‘strange bedfellows’ geweest. Hoewel: kijk eens even hiernaast.

Zouden *The Queens Arms* echt leeg zijn gebleven?

Charles Dickens original bedroom with separate private bathroom.

This room has the bed often slept in by Queen Victoria.

You have full use of Charles Dickens study where he wrote his famous novel 'David Copperfield'.

£225.00 per night

Click images to enlarge

Full English breakfast is included.

Mini-fridge and free wi-fi

²⁷ Hardwick, p. 364.

DROOPING BUDS – *Dickens'* *betrokkenheid bij zieke en* *stervende kinderen*

Marijke Drost

Inleiding

In de werken van Dickens zijn veel voorbeelden te vinden van kinderen en jongeren die door uitputting en ziekte in de knop gebroken worden. In de eerste plaats natuurlijk de kleine Paul Dombey en Little Nell. Maar ook Joe de straatveger, Smike, Dora Copperfield en vele andere jeugdige personages uit verschillende lagen van de bevolking laten het leven. Dickens besteedt ook regelmatig aandacht aan de smerige, overbevolkte en straatarme buurten van Londen, waar armoede, drankmisbruik, ondervoeding en infectieziektes een verwoestende uitwerking hadden, in het bijzonder op kwetsbare kleine kinderen. Door zijn eigen ervaringen in de schoensmeerfabriek en het leven als arm jongetje in de straten van Londen was hij zeer begaan met het lot van kinderen, vooral als zij extra weerloos waren door abominabele leefomstandigheden. Hoe hij zich ook daadwerkelijk inzette om de gezondheidszorg voor kwetsbare kinderen bij het publiek onder de aandacht te brengen en te realiseren is het onderwerp van deze voordracht.

Oliver Twist

In *Oliver Twist*, het 'book of study' van 2016-2017, staan het leven en de gezondheid van kinderen vaak ernstig onder druk, soms met fatale afloop.

Al in het eerste hoofdstuk wordt de lezer geconfronteerd met de stand van de moeder- en kindzorg in een werkhuis. De moeder overlijdt nadat ze nog net haar baby in de armen heeft kunnen houden. De boreling redt het maar nauwelijks. De geboorte van *Oliver Twist* in het werkhuis van een niet met name genoemde stad was kantje boord. Dickens had duidelijk geen hoge dunk van de kennis en vaardigheden van de verloskundigen. De vroedvrouw in genoemde scene was aan de drank, de dokter was incompetent en niet geïnteresseerd.

In de 'babyfarm' waar *Oliver* vervolgens terecht komt, is het al niet veel beter. Een twintig- of dertigtal arme kinderen krioelt hier de ganse dag over de grond, *'zonder gehinderd te worden door een teveel aan eten of kleding'*. De zorg is

toevertrouwd aan een bejaarde juffrouw, die hen voor zeven en een halve stuiver per week per kind in de kost heeft. Deze royale vergoeding zou kunnen maken dat hun tere maagjes overladen worden, schrijft Dickens ironisch. Daarom krijgen ze zo min mogelijk te eten en steekt de juffrouw de overblijvende stuivers in eigen zak. In acht van de tien gevallen, zo lezen we, werden de kinderen ziek van honger en kou, ze vielen uit onachtzaamheid in het vuur of werden per ongeluk half gesmoord. Soms werd er zonder veel resultaat een extern onderzoek ingesteld, waarbij de volgende doodsoorzaken genoemd worden: een kind dat bij het bedden-keren over het hoofd was gezien of door onvoorzichtigheid met veel te heet water werd doodgebaad als er eens wasdag was – “ofschoon laatstgenoemd ongeluk schaars plaatsvond, daar iets dat op wassen gelek in het bestedelingen-huis niet vaak voorkwam”. Het sterftecijfer in dit kindertehuis was dus maar liefst 80 % door ziekte en nalatigheid. Overdreef Dickens niet een beetje?

In het vijfde hoofdstuk is Oliver van manusje-van-alles bij de begrafenisondernemer Sowerberry vanwege zijn kleine gestalte en weemoedige uiterlijk bevorderd tot doodbidder bij kinderbegravenissen. Dit blijkt een groot succes. Hij gaat aan het hoofd van de stoet *“met een huilebalk waarvan de sluier hem tot aan de knieën reikte”*. Er was veel werk, omdat er juist een hevige mazelenepidemie woedde, waaraan veel kinderen overleden. Een huilebalk is een bepaald soort hoed.

Behalve mazelen vermeldt Dickens ook andere infectieziektes die om zich heen grepen. Noah Claypole heeft bijvoorbeeld ‘gele puisten van de waterpokken’. Uit andere romans kennen wij Jo de straatveger die waarschijnlijk aan de pokken stierf. Ook Esther Summerson werd getroffen door de pokken.

Persoonlijke ervaringen van Dickens

Zoals bekend heeft de plotselinge dood van Mary Hogarth in 1837 een onuitwisbare indruk op Dickens gemaakt. Na die gebeurtenis is hij altijd geobsedeerd gebleven door jonge vrouwen die door het ongeluk getroffen werden.

Een half jaar voordat Dickens en Catherine Hogarth zouden trouwen, kregen zij en haar moeder roodvonk (scarlet fever). Of het nu kwam door de zwartebesenjam die Dickens voor haar keel stuurde of niet, zij overleefde het in elk geval. Kleine kinderen liepen echter het risico aan deze ziekte te bezwijken. Catherine en Charles waren dan ook erg ongerust toen hun oudste zoon Charlie op tienjarige leeftijd op school een roodvonkbesmetting opliep. Gelukkig doorstond hij de crisis en genas. Hun dochter Kate was als kind ook eens ernstig ziek, waarbij haar vader de enige was die haar mocht aankleden en medicijnen geven. Dickens was heel lief en geduldig met kleine kinderen, die meteen vertrouwen in hem

stelden. De schrijver Hugh Walpole verklaarde dit later uit het feit dat Dickens volgens hem nooit volwassen geworden was. Dit aspect van Dickens verklaart misschien zijn latere inzet voor het Hospital for Sick Children, waarover later meer. Opmerkelijk is dat een andere schrijver die nooit wilde opgroeien, namelijk James Barrie, de auteur van Peter Pan, later een recordbedrag aan dat zelfde ziekenhuis heeft geschonken.

In 1848 overleed Dickens' geliefde oudste zuster Fanny. Haar ziekelijke en misvormde zootje, waar Dickens en zij altijd zo bezorgd over geweest waren, overleed korte tijd later. Ook verloor hij zelf een dochtertje. Deze gebeurtenissen grepen Dickens erg aan.

Enige medisch-historische achtergrond

Wij kunnen ons tegenwoordig, ondanks Hongkong-griep en Q-koorts, niet zo goed meer voorstellen dat infectieziekten in het nog niet eens zo verre verleden een groot gevaar vormden. Door velen als onschuldige kinderziektes beschouwde infectieziektes kunnen zonder adequate behandeling tot de dood of ernstige misvormingen leiden, zoals influenza, difterie, mazelen, pokken of roodvonk. Grote epidemieën zijn we een beetje vergeten, in 1918-1919 vielen er in Europa naar schatting 20 tot 100 miljoen doden door de Spaanse griep. Dat is meer dan alle doden door Eerste Wereldoorlog bij elkaar.

In de 19^e eeuw werden Nederland, Engeland en ander landen geteisterd door cholera-epidemieën. In die tijd was er nog weinig mogelijk aan preventie, diagnostiek en behandeling. De symptomen moesten tot een diagnose leiden, maar als die duidelijk genoeg werden was het vaak al te laat. De eerste stappen op het pad naar effectieve preventie en behandeling van de pokken werden in Engeland gezet door William Jenner, die rond 1798 ontdekte dat vaccinatie met koepokken bescherming bood tegen een latere besmetting met het pokken- of vacciniavirus. Ignaz Semmelweiss (1818–1865) was eveneens iemand die door veel klinische ervaring en scherpe observatie tot baanbrekende inzichten kwam. Hij ontdekte dat de kraamvrouwenkoorts, zo fataal voor moeder en pasgeborene, overgebracht werd via de handen van de artsen die van obducties naar de verloskamer gingen zonder enige desinfectie. Semmelweiss ondervond ongelooflijk veel tegenwerking om deze inzichten in de praktijk te mogen brengen en uit te dragen. In zijn *History of Epidemics in England* stelt Crichton dat bij kinderen in 1830 niet waterpokken maar roodvonk de grootste doodsoorzaak onder de infectieziektes was. Bijna 2/3 van de slachtoffertjes van roodvonk was jonger dan vijf jaar. Charles West publiceerde nog meer schokkende cijfers: van de 50.000 sterfgevallen per jaar in Londen waren 21.000 kinderen jonger dan tien

jaar. Zelfs in 1874 moest hij nog vaststellen dat een van de vijf kinderen binnen een jaar na de geboorte stierf, en een op de drie voor de vijfde verjaardag (bron: *Lectures on the Diseases of Infancy and Childhood*, 1874).

De kleine Oliver Twist overleefde de fictieve ‘babyfarm’ waar 80% van de kinderen het niet haalde. In de echte wereld was er een schandaal rond Drouet’s baby farm in Tooting. Daar waren 1400 kinderen van paupers ondergebracht vanuit werkhuizen in Holborn en elders. Ze leefden in de smerigste omstandigheden die men zich kan voorstellen en kregen nauwelijks te eten. Zelfs de schaarse aardappels waren zwart en ziek. Vel over been en bedekt met puisten en zweren vielen zij gemakkelijk ten prooi aan de cholera, maar men liet ze zonder enige hulp met zijn vieren in een bed liggen in smerige kamers. 198 van deze kinderen (14%) stierven, zodat het parochiekerkhof te klein was voor de vele kleine doodskisten. Dickens schreef een vlammend artikel over deze wantoestanden in zijn Christmas Book van 1848 en in zijn artikelen voor de Examiner, begin 1849. In het medische blad The Lancet werd over deze zaak geschreven: *“Is het niet monsterlijk dat we een immense bewapening in stand houden op de kust van Afrika, met verlies van levens voor onze zeelieden en de verarming van de belastingbetaler, met als doel volgeladen slavenschepen te overmeesteren, terwijl onze blanke slavenkinderen in ons land, onder onze eigen ogen, met honderden tegelijk in kamers gepropt worden die nog niet geschikt zijn voor een gezond bestaan van tien!”* Drouet werd echter door juridische spitsvondigheden vrijgesproken van enige schuld aan doodslag.

De algemene sterftecijfers van kinderen in Engeland in de 19^e eeuw waren dus schrikbarend hoog. In de medische literatuur is zelfs sprake van 50% in bepaalde periodes en regio’s. In de specifieke ongunstige omstandigheden van werkhuizen en babyfarms zal het met gemak veel hoger geweest kunnen zijn. De vraag of Dickens overdreef met zijn 80% sterfte in de babyfarm kan dus wel ontkennend beantwoord worden.

Charles Dickens en Charles West

In Bleak House (1852) zegt John Jarndyce verontwaardigd dat als Jo de straatveger in de gevangenis had gezeten, hij betere zorg had gekregen dan daarbuiten. In die tijd bestonden er nog geen speciale kennis over zieke kinderen, en al helemaal niet voor de kinderen van de armen, die juist het vaakst door ziekte getroffen werden.

Iemand die daar iets aan wilde doen was dokter Charles West. Geboren in 1816 als zoon van een apotheker in Londen, studeerde hij geneeskunde in Bartholomew’s Hospital in Londen, in Bonn, Berlijn en Parijs. In die stad maakte hij

kennis met L'Hôpital des Enfants Malades in de Rue de Sèvres, een voormalig hospitaal voor vondelingen dat in 1802 al kinderziekenhuis geworden was. Ter oriëntatie: het was de tijd dat Dickens *Sketches by Boz* schreef.

Na het behalen van zijn doctoraal in Berlijn begon West zijn loopbaan in Engeland als arts voor de armen in Lambeth en Southwark. Hij zag dat de meeste artsen helemaal niets wisten over kinderziekten. Specifieke behandelingen waren er niet en operaties vonden nog zonder verdoving plaats. Charles West onderzocht grote aantallen zieke kinderen en publiceerde zijn bevindingen. Daardoor maakte hij naam als deskundige. Hij raakte er steeds meer van overtuigd dat er een speciaal kinderziekenhuis moest komen. Elders

Charles West

in Europa was men al veel verder, zoals in Parijs, St. Petersburg en Moskou, op kosten van de overheid. In het rijke en machtige Engeland toonde de overheid echter geen belangstelling en was het kinderziekenhuis afhankelijk van particuliere fondsenwerving. Er bestond veel weerstand vanwege traditie of de kans op besmetting. Niemand minder dan Florence Nightingale was tegen een apart kinderziekenhuis, omdat het een te groot beslag op het aantal beschikbare verpleegsters zou leggen. Als kinderen zoals te doen gebruikelijk tussen de volwassenen opgenomen werden, konden de vrouwelijke medepatiënten hen wel verzorgen, zo meende zij. West lobbyde zonder veel succes bij de deftige specialisten van Harley Street en Mayfair. Ten einde raad schreef hij dr. Henry Bence Jones aan, vriend en eerste biograaf van Michel Faraday en later secretaris van het Royal Institution. Met diens wetenschappelijke en adellijke achtergrond lukte het om invloedrijke en rijke mensen voor de zaak te winnen, zoals Angela Burdett-Coutts, Elisabeth Gaskell, Lady Byron, de hertog van Shaftesbury, Henri Austin en dr. Thomas Southwood Smith. Ook Dickens raakte bij de plannen betrokken. Hij verkeerde in dezelfde charitatieve kringen en had veel gemeenschappelijk kennissen met Charles West.

In 1849 werd een Voorlopig Comité opgericht, dat vele *Appeals to the Public* deed verschijnen om geld in te zamelen en lang zocht naar een geschikte locatie. De keuze viel op Great Ormond Street 49. Het had toebehoord aan dr. Richard

Mead, de lijfarts van Queen Anne. Hij had een beroemde bibliotheek en een museum ondergebracht in een ruime zaal die nu erg geschikt bleek voor de polikliniek. Mead had in de 18^e eeuw de inenting tegen pokken gesteund. Ook zou hij bij testament een bedrag hebben bestemd voor medische zorg aan arme straatkinderen uit de buurt. Een gepaste locatie voor een kinderverziekenhuis! Het Hospital for Sick Children werd opengesteld in 1852. Tot op heden bevindt het zich op hetzelfde adres in Bloomsbury. Vermeldenswaard is dat dit slechts enkele blokken verwijderd is van het Foundling Hospital en van Doughty Street 48 waar Dickens toen woonde. Overigens werd dat huis in Doughty Street later het ouderlijk huis van de invloedrijkste hoofdzuster van het kinderverziekenhuis, Catherine J. Wood.

The Girl's Ward, Summer 1858; Kosky, Jules, Mutual Friends-Charles Dickens and Great Ormond Street Children's Hospital

Dickens en West hadden veel met elkaar gemeen, afgezien van hun charitatieve contacten. Niet alleen waren zij fervente wandelaars, die enorme afstanden konden afleggen, zij konden ook opvallend goed met kleine kinderen omgaan en onmiddellijk hun vertrouwen winnen. Beide Shakespeareliefhebbers hielden van sprookjes en vonden die heel goed voor kinderen. Zij zetten zich beiden op energieke en vasthoudende wijze in voor goede doelen. Toch waren er ook

verschillen in hun loopbaan: Dickens was al vroeg beroemd, West niet. Het verschil wordt treffend geïllustreerd door hun bezigheden op de kroningsdag van Victoria. De toen al beroemde Dickens sloeg vanuit een gehuurde woning de stoet gaande, die op weg was naar Westminster.. Charles West was een onbekende jonge dokter, die nauwelijks genoeg verdiende om van rond te komen en weinig carrièreperspectieven had. Ten tijde van de kroningsoptocht was hij bezig met een post-mortem autopsie in een van de sloppen van de Borough.

Dickens en zijn band met het Great Ormond Hospital for Sick Children

Vanaf het begin heeft Dickens zich actief ingezet om bekendheid te geven aan het werk van het kinderziekenhuis bij het grote publiek en fondsen te werven. Zes maanden na de opening van het ziekenhuis publiceerde Dickens in *Household Words* samen met Henry Morley en met statistieken van Charles West een artikel onder de titel '*Drooping Buds*'. De woordkunstenaar Dickens weet de lezers danig op het gemoed te werken. Zijn diepe, persoonlijke respons op de dood van Mary Hogarth, Fanny en haar zoontje en zijn dochtertje Dora een jaar eerder hebben hem zeker geïnspireerd in een emotioneel pleidooi voor betere medische hulp voor zieke kinderen.

Het artikel begint met de klacht dat men in andere landen al veel verder is, waardoor '*those little graves two or three feet long, which are so plentiful in our churchyards*' in Engeland onnodig leed betekenen voor de treurende jonge moeders. De harde cijfers over kindersterfte in Londen geven aanleiding tot de verzuchting: '*Our children perish out of our homes... ..because there is a want of sanitary discipline and a want of medical knowledge. What should we say of a rose tree in which one bud out of every three dropped to the soil dead?*'

Dan wordt een beeld geschetst van de ouderwetse sfeer van de buurt rond Ormond Street, die betere tijden gekend had. Plastisch wordt beschreven hoe in al die generaties wenende dames en kleine kindertjes weeklaagden, omgeven door de zieltjes van gestorven zuigelingen: "*Oh! Baby's dead and will be never, never, never been seen among us evermore!*" In de buurt rond Ormond Street stonden grote huizen met ruime kamers en tuinen, die zeer geschikt waren voor de opvang van zieke kinderen. Frisse lucht waaide binnen vanuit Hampstead Heath en Highgate. Dit alles in contrast met de buurten waar de patientjes veelal vandaan kwamen: de sloppen van Holborn en omgeving. Het artikel vermeldt ook het algemene gebrek aan kennis over kinderziektes bij medici in het algemeen. Dokters deden weinig meer dan hun hoofd schudden en de pols voelen. Hoe anders was dat in Great Ormond Street. De beschrijvingen in *Drooping Buds* zijn waarheidsgetrouw, want ze komen volkomen overeen met andere bronnen

uit die tijd. De kinderen lagen in bedjes in schone, huiselijk aandoende grote kamers, met vriendelijke verpleegsters en aardige, zeer deskundige dokters. Ze hadden speelgoed en werden door vrijwilligsters voorgelezen om ze wat af te leiden. Ik citeer: *'They had toys strewn upon their counterpane'*.

Drooping Buds had meteen grote gevolgen. Er werden ineens veel meer kinderen aangemeld en de moeders kregen meer vertrouwen dat hun lieveling goede zorg zou krijgen. Koningin Victoria gaf een royale donatie en werd de Beschermvrouwe. Van de sloppen van Clerkenwell en Holborn tot in Buckingham Palace had Dickens de harten van de mensen weten te raken en te inspireren. Ondanks deze eerste impuls liet de bekendheid van het ziekenhuis aanvankelijk te wensen over, te midden van de vele andere concurrerende goede doelen.

In het eerste jaar na de opening beschikte het ziekenhuis over een bescheiden aantal bedden en er waren ook niet veel aanmeldingen. Kinderen konden namelijk ook opgenomen worden in het naburige Foundling Hospital, waar ongeveer 70% beter werd. En dat waren dan nog relatief gezonde weeskinderen. In Great Ormond Street waren de resultaten beduidend beter. Hoewel er kwetsbare kinderen beneden de twee jaar bij waren, overleden er in 1852 maar 13 van de 143 kinderen (9%), dus 91% herstelde.

Bij het eerste lustrum in februari 1858 zat Dickens de festiviteiten voor. Onder de aanwezigen waren vele adellijke personen en kunstenaars, onder wie veel vrienden van Dickens. In april van dat jaar hield hij een benefiet-voordracht van de Christmas Carol in St. Martin's Hall, Long Acre.

De faam van het ziekenhuis nam ook toe doordat dr. West ingeroepen door een andere beroemde arts voor een second opinion bij het dochtertje van de bekende politicus Gladstone.

Naar mijn mening kom dr. Charles West in eigen persoon voor in een latere roman van Dickens, namelijk *Our Mutual Friend*. Dit boek verscheen in 1868, toen beide mannen elkaar al 12 jaar kenden. In hoofdstuk IX brengen John Rokesmith, Mrs. Boffin en Bella Wilfer een bezoek aan Betty Higden. De jonge Sloppy heeft namelijk John Rokesmith verteld dat de kleine Johnny er slecht aan toe is. Johnny is de beoogde erfgenaam van de Boffins na de (veronderstelde) dood van John Harmon. Volgens Sloppy is de patiënt kortademig, rood aangelopen en heeft grote vlekken *"some of 'em wot you couldn't kiver with a sixpence"*. Oude Betty zorgt voor hem, maar zal nooit medische hulp inroepen vanwege haar slechte ervaringen in het werkhuis. Deze passage is het waard om in zijn geheel te citeren, omdat hij de situatie in het kinderziekenhuis beschrijft zoals die ook uit andere bronnen naar voren komt. Dit moet het hospitaal in Great Ormond Street zijn, want er bestond geen ander goed kinderziekenhuis

in Londen. In 1858 waren de artsen daar William Jenner en Charles West, die beschreven wordt als een kleine, vriendelijke man, die volgens tijdgenoten opvallend begripvol en geduldig met kleine kinderen kon omgaan en ze op hun gemak wist te stellen – al was hij niet zo mak tegenover collega's en tegenstanders.

The Hospital for Sick Children at Great Ormond Street, op de voorgrond Dr Jenner en Dr Charles West

Met enige moeite overreden haar bezoekers Betty om Johnny mee te geven naar het kinderziekenhuis. Ze rijden met zijn al zijn nieuw gekregen speelgoed erbij in een koets naar het ziekenhuis. En daar komt de dienstdoende arts. *'This should have been days ago! Too late!'* However, they were all carried up into a fresh airy room, and there Johnny came to himself...to find himself lying in a little quiet bed, with a little platform over his chest, on which were already arranged, to give him heart and cheer him up, the Noah's ark, the noble steed, and the yellow bird.....

....Johnny had become one of a little family, all in little quiet beds, except two playing dominoes in little arm-chairs at a little table on the hearth; and on all the little beds were little platforms whereon were to be seen doll's houses, woolly dogs with mechanical barks in them..... Ze laten hem met een gerust hart achter. Het jongetje naast hem heeft een gebroken been. Hij vindt het speelgoed van Johnny zo mooi dat hij rustig in slaap kan vallen als hij ernaar kijkt. 's Nachts is een vriendelijke verpleegster aanwezig om waar nodig de kinderen gerust te stellen. Ook de dokter komt 's avonds langs, tegelijk met John Rokesmith. *'They stood together, looking down with compassion on him.'* Johnny fluistert met moeite: *"Him!...Those!"* The doctor was quick to understand children, and, taking the horse, the ark, the yellow bird... from Johnny's bed, softly placed them on that of his next neighbour.....Having now bequeathed all he had to dispose of, and arranged his affairs in this world, Johnny, thus speaking, left it". Dit tactvolle begrip van de dokter geeft mij de overtuiging dat Dickens, die Charles West goed kende en bewonderde, hem in deze schets voor ogen heeft gehad.

.....

Conclusie

Uit het voorgaande is duidelijk geworden dat Dickens zich vanaf de oprichting van het Great Ormond Street Hospital for Sick Children in woord en geschrift

en met gebruikmaking van zijn sociale netwerk met veel energie heeft ingezet als PR-man en fondsenwerver. We kunnen speculeren over de redenen waarom Dickens zo gegrepen werd door wat Charles West voor kinderen wist te bereiken. Hij had natuurlijk een open oog voor sociale misstanden in het algemeen en voor kwetsbare en zielige kinderen in het bijzonder. De tijd waarin hij leefde was voor jonge en arme kinderen heel gevaarlijk: velen stierven kort na de geboorte of als kleuter. Net als iedereen werd Dickens in zijn persoonlijke leven geconfronteerd met ziekte en dood van jeugdige personen. Als schrijver kon hij hun lotgevallen in fictie gieten, die echter maar al te nauw bij de realiteit aansloot. Het Hospital for Sick Children bood aan echte kinderen de kans op genezing en een gezond leven die zijn fictieve kinderen moesten missen. Het vormde daardoor een compensatie voor wat zijn romanpersonages moesten doormaken. Anderzijds leveren de archieven van het ziekenhuis waardevol commentaar op Dickens' romans. De kinderen die het niet haalden waren het evenbeeld van de gestorven romanpersonages. In de medische aantekeningen van de artsen komen veel verhalen voor die een zeer Dickensiaanse toon hebben. Sommige lijken echo's van de romans die al verschenen waren, andere zijn de voorbode van wat er nog zou komen. Feit en fictie raken elkaar in de relatie tussen Dickens en het Great Ormond Street Hospital for Sick Children.

Literatuur:

Dickens, Charles, De lotgevallen van Olivier Twist, vert. Kelk, C.J., Prismaboeken, Utrecht/Antwerpen:1986

Dickens, Charles, Our Mutual Friend. (The Authentic Edition). Chapman & Hall, London: z.j.

Koen-Conrad, Netty, Semmelweiss, biografie van de grote strijder tegen de kraamvrouwenkoorts, Mijnhardt, Zeist: z.j.

Kosky, Jules, Mutual Friends- Charles Dickens and Great Ormond Street Children's Hospital, St. Martin's Press, London: 1989

Hospital Great Ormond Street.

OLIVER TWIST IN AFRIKA

*Deze bijdrage bestaat uit drie afzonderlijke delen,
een langere en twee hele korte.*

Paul Ferdinandusse

SOWETO

We beginnen in Zuid-Afrika.

In de 19de eeuw en in de eerste helft van de 20ste eeuw gingen zwarte kinderen in Zuid-Afrika niet, of slechts gedurende enkele jaren, naar school. Weinig zwarte kinderen kregen middelbaar onderwijs en dat onderwijs werd vooral gegeven door n (kost) scholen van religieuze instellingen, vaak van missie-organisaties uit Europese landen. Deze scholen hadden goede en slechte kanten.

Ik begin met de slechte.

Er was vaak een zeer harde discipline, en er was altijd weinig geld. De scholen hadden subsidie van de overheid nodig en kregen die ook, maar heel weinig. Er waren vaak protes-

ten op die scholen, en soms opstootjes, rellen, en geweld. Daarvan kwam maar heel weinig naar buiten. Pas in 1920 horen we daar meer van. In dat jaar kwamen de theologie-studenten van Lovedale College in opstand. Lovedale College was een zeer vooraanstaande school, gesticht door de Glasgow Missionary Society of Scotland in 1838. De studenten richtten vernielingen aan in de gebouwen, staken de opslagloods van het graan in brand en bekogelden de directeur met stenen.

Als reden voor hun opstand kwam naar buiten dat het brood te slecht was. 198 studenten werden vervolgd en kregen straffen variërend van stokslagen tot drie maanden gevangenisstraf.

In de daaropvolgende jaren waren er tientallen opstandjes en protesten op scholen. In de jaren 1943 -1945 waren er zelfs meer dan 20 stakingen en serieuze opstanden in scholen.

Daar er is echter ook weinig van bekend. Onderzoeksrapporten daarover werden nooit gepubliceerd. En dan volgt in 1946 een opstand bij hetzelfde Lovedale College, en daar is meer informatie over.

Lovedale College

Lovedale work - parties.

Stelt u zich de situatie voor: In die tijd ging slechts 7% van de zwarte kinderen van schoolleeftijd ook inderdaad naar school voor langer dan 4 jaar. Dat waren er al meer dan eerder, maar de financiering groeide niet mee. De scholen waren te vol en hadden te weinig middelen. Ouders moesten zelf ook veel betalen. De scholieren waren verdeeld in vier categorieën die aan verschillende tafels zaten. Kinderen van de laagste categorie (14 pond schoolgeld per jaar) kregen 1x per week vlees; 17 pond schoolgeld 2x vlees, enz.

Bij Lovedale College moesten de scholieren ook in de tuinen en boomgaarden van de scholen werken. Dat doet denken aan *Nicholas Nickleby*, waar de leerlingen van Dotheboys Hall theorie en praktijk leerden. De leraar schreef op het bord “Clean the windows”, en als de kinderen dat konden schrijven, gingen ze naar buiten om alle ramen van de school te wassen.

In 1946 protesteerden de leerlingen tegen nieuwe harde gedragsregels (er werd streng gestraft) en de benoeming van de nieuwe directeur. Ze staakten en gooiden de ramen van de lerarenkamer in (een van de klachten van de leerlingen was dat de leraren beter eten kregen). De nieuwe directeur ging dit onderzoeken en hij zond een uitgebreid rapport aan de ouders. Daarin schreef hij onder meer dat deze staking en protestacties waren georganiseerd door een informeel, geheim, comité van de leerlingen zelf, dat ze “The Board” hadden genoemd, ofwel “het bestuur”, en dat

The Board.

– en nu komt het! - genoemd was naar The Board van het armenhuis uit *Oliver Twist*. Het comité vroeg net als Oliver om meer: meer vrijheid, meer lessen, meer eten en meer en betere boeken. Het bestuur van de school werd “gedegenereerd” genoemd en de school “een plaats van onderdrukking, tirannie en dictatuur”.

Deze Board komen we tegen in hoofdstuk twee van *Oliver Twist*. Een citaat: *“The members of this board were very sage, deep, philosophical men; and when they came to turn their attention to the workhouse, they found out at once, what ordinary folks would never have discovered -the poor people liked it! It was a regular place of public entertainment for the poorer classes; a tavern where there was nothing to pay; a public breakfast, dinner, tea, and supper all the year*

round; a brick and mortar elysium, where it was all play and no work. "Oho!" said the board, looking very knowing, "we are the fellows to set this to rights; we'll stop it all, in no time." So, they established the rule, that all poor people should have the alternative (for they would compel nobody, not they), of being starved by a gradual process in the house, or by a quick one out of it. With this view, they contracted with the waterworks to lay on an unlimited supply of water; and with a corn-factor to supply periodically small quantities of oatmeal; and issued three meals of thin gruel a day, with an onion twice a week, and half a roll on Sundays."

152 studenten die bij de acties betrokken waren kregen boetes en werden van school gestuurd. Zij kwamen op een zwarte lijst en konden nergens meer naar school.

Nu maken we weer een sprong in de tijd.

In 1948 begint de apartheidstaat in Zuid-Afrika. In de ogen van de regering legden de scholen voor zwarte leerlingen teveel nadruk op het Engels en op gevaarlijke liberale ideeën. De scholen kweekten een Afrikaanse elite die een gelijkwaardige plaats in de maatschappij wilde en dat was niet de bedoeling van de overheid. Volgens toenmalig Minister Verwoerd was er voor de Bantoe "boven een bepaald niveau van arbeid geen plaats in de Europese samenleving van Zuid-Afrika". "Wat heeft het voor een zin om een Bantoe kind wiskunde te leren als het dit in de praktijk niet kan toepassen", aldus Verwoerd.

Daarom voerde de regering in 1953 de Bantu Educatie Act in. De financiering en het bestuur van de circa 5000 scholen voor zwarten werd weggehaald bij de religieuze instellingen en andere private organisaties en kwam nu bij de staat. Scholen kregen alleen nog geld van de overheid als ze de leerlingen naar ras scheidden en een curriculum invoerden dat racistisch discrimineerde.

De missiescholen, en nu kom ik bij de goede kanten van die scholen, discrimineerden niet. Sterker, een school als Lovedale College leidde kinderen van de zwarte elite op, en bereidde hen voor op hoge functies. Sommige leerlingen gingen na hun schoolopleiding studeren in Europa, meestal in Glasgow, waar het hoofdkantoor van de missie-organisatie was.

Deze wet was dus zeer ingrijpend. Veel missiescholen sloten hun deuren. Veel leraren vertrokken. Wat er over bleef waren scholen van lagere kwaliteit, met slechtere voorzieningen en met veel gedesillusioneerde leraren.

In 1975 besloot de regering dat het secundair onderwijs voortaan voor 50% in het Afrikaans moest worden gegeven, in plaats van in het Engels of een inheemse taal. Dit zette kwaad bloed, want Afrikaans was voor de zwarten de taal van de

onderdrukker. In 1976 weigerden enkele onderwijzers om deze regel toe te passen en werden ontslagen. Hun collega's namen hierop massaal ontslag. De spanningen over deze schoolkwestie liepen hoog op. Leerlingen besloten hierop het heft in eigen hand te nemen en op verscheidene scholen gingen de leerlingen in staking. De reactie van de regering was om deze scholen te sluiten en de stakende leerlingen te verbannen.

SOWETO 1976

Op 16 juni 1976 werd er een groot-scheepse protestmars op touw gezet in Soweto. Zo'n 15.000 scholieren arriveerden in groepen, op korte afstand gevolgd door de politie. Het protest liep uit de hand en de politie schoot op de menigte.

SOWETO 1976

In de dagen erna volgden meer rellen, nu ook met blanke studenten erbij. Er waren honderden doden, men schat circa 700, en meer dan duizend gewonden. Als antwoord op de apartheid en de afhandeling van deze rellen in Soweto gingen veel landen toen over tot economische sancties tegen Zuid-Afrika.

Toen in 2006 werd herdacht dat de opstand in Soweto 30 jaar geleden plaatsvond, verscheen er een artikel in *The Times*. Een citaat:

“The march was in protest at a government edict making Afrikaans compulsory in schools. From January 1976, half of subjects were to be taught in it, including ones in which difficulties of translation were often an issue.

To pupils accustomed to being educated in English, and staff trained to teach in it, the Afrikaans policy was the last of a line of insults delivered in the name of “Bantu” or “native education”. They thought being taught in Afrikaans, the language of a regime that had tried to “unpeople” them, would cost them their last remaining freedom — that of thinking for themselves, using their minds.

That is where Dickens came in. Many books were banned under apartheid but not the classics of English literature. Pupils arriving hungry at school every day were captivated by the story of a frail but courageous boy named Oliver Twist.

THE DUTCH DICKENSIAN

The book was a revelation. Systemised oppression of children happened in England too! They were not alone. Slave labour, thin rations and cruel taunts were part of a child's life in the world outside as well.

One former pupil, now in his forties, says of Dickens: "Four or five of us would be together and discuss the stories. And to think he wasn't banned! The authorities didn't know what was in these books, how they helped us to be strong, to think that we were not forgotten."

Not being forgotten was particularly crucial. The apartheid regime had tried to "vanish" black people. Feeling abandoned and isolated, people turned to Dickens as someone who understood their plight.

But there were not enough books to go round. Few of the crateloads of Shakespeare, Hardy and Dickens shipped from Britain reached the townships. Instead, they came to Soweto in parcels from charities. They were read by candlelight, often out loud, shared in a circle, or passed from hand to hand.

At Morris Isaacson School, one of the moving forces behind the Soweto protest, which produced two of its leaders, Murphy Morobe, "Shakespeare's best friend in Africa", and Tsietsi Mashinini, there were 1,500 pupils and three copies of Oliver Twist in 1976. The former pupil recalls waiting months for his turn, with a similar wait for Nicholas Nickleby. They felt that Dickens was obviously on their side. Descriptions of Gamfield's "ugly leer", Bumble's "repulsive countenance" and Oliver being beaten by Mrs Sowerberry and shoved "but nothing daunted" into the dust cellar were evidence that this English author understood the ugliness of the apartheid regime and the need to stand up to it. Dickens's compassion for the poor linked the people of Soweto to a worldwide literature of tremendous importance."

Tot slot van dit deel: de bekende Zuid-Afrikaanse trompettist Masekela deed in 2004 mee aan het radioprogramma van de BBC Desert Island Disc, waarin je vertelt welke muziek en welk boek – behalve Shakespeare en de bijbel – jij mee zou nemen naar een onbewoond eiland. Hij koos *Nicholas Nickleby* en zei dat hij dat koos om wat Dickens deed voor de mensen in de townships: *"He taught us suffering is the same everywhere."*

Hugh-Masekela

1. BOY CALLED TWIST

In 2004 verscheen er een film in Zuid-Afrika getiteld “Boy called Twist”. De tekst van was Charles Dickens en Tim Greene die ook de film had geregisseerd. Het was zijn eerste film, en het geld ervoor had hij bij elkaar gekregen door langs een drukke weg te gaan staan met een sandwichbord, waarop hij 1000 aandelen van 1000 Rand (ongeveer 150 dollar) te koop aanbood. Het heeft gevolgen voor de afteling; die lijkt een eeuwigheid te duren omdat alle investeerders erop staan vermeld.

De film volgt het boek getrouw, maar alles is verplaatst naar het Zuid-Afrika van nu. Een zwarte baby komt als vondeling terecht bij een weeshuis, met de naam *Weltevreden*. De directrice wil de baby een naam geven, en kijkend naar haar boekenkast ziet ze een exemplaar van *Oliver Twist*. We noemen hem Oliver, besluit ze, maar iemand zegt dat er in het tehuis al een Ollie is; dan noemen we hem Twist, zegt ze.

Twist overkomt in wezen hetzelfde als de originele Oliver, maar nu in een wereld met moderne plagen zoals aids, drugs, en lijmsnuiven.

Een Amerikaanse criticus vond de film eerst maar een middelmatig product, maar beter kijkend zag hij dat de regisseur een statement maakt, nl. bijna 200 jaar na het boek is het verhaal nog steeds actueel. Volgens een overzicht van het Amerikaanse Ministerie van Arbeid had Zuid-Afrika de ergste vormen van kinderarbeid van de wereld. Beschouw dit daarom als *Oliver Twist 2.0*.

2. SONG “OLIVER TWIST”.

De meesten van u kennen vast de bekende Nigeriaanse zanger Dapo Daniel Ovebanjo, Maar wat u misschien niet weet is dat hij heel veel prijzen heeft gewonnen:

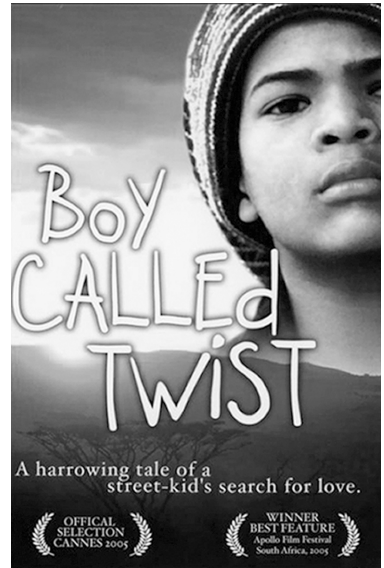
Best African Act at the MTV Europe Music Awards 2007

Artist of the Year at the MTV Africa Music Awards 2009

Best International Act: Africa at the 2011 BET Awards

Best-selling African Artist at the 2014 World Music Awards

Evolution award at the 2015 MTV Africa Music awards.

Hij heeft opgetreden met grote namen. Maar zijn grootste eigen hit is het lied “Oliver Twist”, en dat is internationaal het meest bekend. Dit lied stond in 2011 in de top in Afrika en in 2012 stond het in de top tien in Engeland. Het maakte hem tot de rijkste musicus in Nigeria.

In het lied bezingt hij dat hij, net als Oliver Twist, meer wil. Maar het gaat hem niet om eten, het gaat hem om mooie vrouwen.

In zijn lied noemt hij eerst enkele van zulke vrouwen bij name op en dan vergelijkt hij zich met Oliver Twist:

*“I have a confession
Don't take it personal
See I like Beyonce, but she dey with Jigga
I like Nikki, her yansh is bigger
I like Rihanna, she dey make me day go gaga
I like Omotola cos people like her
I like Genevieve cos I think that she's so sweet
And Nadia Buhari
Cos she no dey drink garri
It's not her fault you know
You cannot blame me though
I wanna have them all
I know it but the truth is that
I am just an Oliver
Oliver Oliver Oliver Twist”.*

In het refrein komen bij herhaling de woorden “bumbum” voor:

*“Hey,
Why you come dey shakey shakey bumbum
When you know say you no getey getey bum-
bum,”*

Wat dat betekent weet ik niet, dat laat ik aan ieders deskundigheid of fantasie over. Tot slot kunnen we concluderen: Oliver Twist leeft in Afrika.

Dapo Daniel Ovebanjo

‘Please, sir, I want some more.’

DICKENS TERUG IN 'TROU MOET BLIJCKEN'

Dick Kooiman

Aan de Haarlemse Houtstraat staat een imposant gebouw. Het is de zetel van de vroegere rederijderskamer 'Trouw Moet Blijcken', bedoeld voor dichtkunst en toneelspel. Die kamer dateert van 1503 en bestaat nog steeds als een vriendenkring voor heren. Onze Fellowship was gewend daar zijn kerstbijeenkomsten te beleggen, maar een paar jaar geleden liep dit gebouw ernstige schade op door brand. Het herstel heeft even geduurd en in december hopen wij daar weer terug te keren en daar ons kerstdiner te gebruiken. Reden om even stil te staan bij 'Trouw Moet Blijcken'.

Onlangs las ik weer in mijn geliefde 'Camera Obscura', het boek dat Hildebrand (pseudoniem voor Nicolaas Beets) in 1839 schreef. Beets, geboren in Haarlem en jarenlang predikant in Heemstede, was een tijdgenoot van Dickens. Het eerste verhaal uit de Camera dat ik herlas gaat over 'Een Onaangenaam mens in de Haarlemmer Hout'. Daarin beschrijft Beets verschillende groepen Haarlemmers die op een vroege zondagmiddag over het Houtplein de Haarlemmer Hout binnen wandelen. En daar staat een opmerkelijke verwijzing naar 'Trouw Moet Blijcken': *In de societeit (bij Stoffels, toev. DK) is nog niemand; alleen een tweetal knechts, een volwassene en een jongen die nooit volwassen worden zal, staat met de handen op den rug het talent van Zoicher te bewonderen, dat de heeren van Trouw Moet Blijcken in de gelegenheid gesteld heeft tot de schepen toe te zien die door het Spaarne gaan.* Dat is een raadselachtige zin! Hoe kun je vanaf de societeit Trouw Moet Blijcken aan de Grote Houtstraat de schepen zien voorbijgaan in het Spaarne? En wie is Stoffels en wat is het talent van Zoicher? Dat zijn nog al wat vragen. Ik zal proberen daar een antwoord op te geven, want straks gaan jullie ook de Camera weer lezen en dan zitten jullie met dit probleem. De societeit 'Trouw Moet Blijcken' was lange tijd gevestigd op de hoek van de Grote Markt in Haarlem. Pas in 1922 werd het pand betrokken aan de Grote Houtstraat 115-117 dat wij zo goed kennen van onze kerstbijeenkomsten. Aan de voorkant zie je een bordes met twee stoepjes en op beide gevelhoeken prijken pelikanen, symbolen die verwijzen naar de vroegere rederijderskamer. Maar hoe kun je vanuit de Grote Houtstraat, laat staan vanaf de Grote Markt, schepen voorbij zien varen op het Spaarne? Dat zit als volgt. In 1825 werd door de heren van 'Trouw Moet Blijcken' in de Haarlemmer Hout een buitensocieteit opgericht om

in de zomer buiten te kunnen zitten en van muziekkuitvoeringen te genieten. Dat betekende dat in de bestaande herberg 'Het Wapen van Amsterdam' een kamer werd gehuurd met een nevenvertrek en het recht om buiten de deur te zitten. Die herberg lag even buiten de stad aan wat nu de Fonteinlaan heet en was eigendom van dhr. Xavier Stoffels. 'Bij Stoffels' was daarom een bekend begrip in de tijd dat Beets zijn Camera schreef.

Kun je vanaf die plek de schepen zien op het Spaarne? Jazeker, als je de huidige bebouwing langs het Spaarne wegdenkt. Dan kun je tegelijkertijd het talent van J.D.Zoicher bewonderen. Die Zoicher was, evenals zijn vader en zoon, een Haarlemse stedenbouwkundige en landschapsarchitect. Hij had in Amsterdam het Vondelpark aangelegd en in 1837 de Haarlemmer Hout opnieuw ingericht en wel in de stijl van een Engels landschap. Terzijde: dat was dus gelijk met het verschijnen van de 'Pickwick Papers' van Charles Dickens en twee jaar vóór de verschijning van de 'Camera Obscura'. Een paar jaar later besloot 'Trou Moet Blijcken' tot de bouw van een eigen buitensociëteit, een eindje verderop, eenvoudig begonnen met twee zaaltjes en een kasteleinswoning. Nu staat op die plaats een restaurant. Toen in 1922 het nieuwe gebouw aan de Grote Houtstraat werd betrokken, werd de buitensociëteit afgestoten en overgedaan aan de gemeente Haarlem. De herberg 'Het Wapen van Amsterdam' was in die tijd een belangrijk knooppunt voor het verkeer. Daar vertrokken de postkoetsen naar Amsterdam en Leiden. Dat lees je ook in de Camera, waar Nurks als het onaangename mens afscheid neemt van zijn gastheer die hem met een gevoel van opluchting ziet vertrekken. De herberg werd in 1908 gesloopt en op die plek verrees huize Hildebrand, een herenhuis met artsenpraktijk. Die naam staat nog in de gevel en verwijst naar de schrijver van de Camera. Nu is het een zorgcentrum. Als je er langs fietst zie je in het topje van de gevel nog het wapen van Amsterdam, een herinnering aan de vroegere herberg. Bij het hertenkamp in de Hout staat een pannenkoekhuisje dat de naam draagt van Nurks en verderop vind je de beeldengroep met figuren uit de Camera, gemaakt door prof. Bronner. En tenslotte, als je vanaf de Fonteinlaan de Hazepaterslaan inslaat zie je vervolgens direct rechts een straatje met een garage. Niets bijzonders natuurlijk, maar door de voorgevel van die werkplaats steken twee paardenhoofden naar buiten. Daar werden de paarden gestald en beslagen voor de postkoetsen. Ik geloof dat ik een romantische geest heb, want ik vind het heerlijk om op zo'n plek rond te dwalen en mij te verbeelden hoe het daar zo'n tweehonderd jaar geleden uitzag. Maar ik verheug mij vooral op de terugkeer van onze Fellowship naar het vertrouwde gebouw van

'Trou Moet Blijcken' in de komende Decembermaand.

THE SIGNALMAN

Charles Dickens and his Circle - Lucinda Hawksley

Martijn David

In Dickenskringen van Haarlem tot Texas is Lucinda Hawksley geen onbekende. Ter gelegenheid van de publicatie van haar boek over Dickens' dochter Kate (Katey, *The Lives and Loves of Dickens Artist Daughter*) bezocht ze onze Branch. Haar meest recente boek(je) heeft een titel die de inhoud goed weergeeft: *Charles Dickens and his Circle*.

Het is een deel van een serie, uitgegeven door de National Portrait Gallery. Soortgelijke boeken zijn geschreven over o.a. *The Bloombury Group* en *Oscar Wilde* (en zijn *Circle*). Het concept is eenvoudig, een (deel)biografie op basis van portretten die in de National Portrait Gallery hangen. Het mes snijdt aan twee kanten: de National Portrait Gallery maakt reclame voor zichzelf en haar collectie en beurt wat geld. Voor de auteur betekent dit een boek waarvan de grenzen helder zijn, alleen vrienden MET portret. En dankzij de vele illustraties kan de tekst ook wat korter. Geen geworstel met het oneindige materiaal, zeker in het geval van Dickens. Immers tot de 'Circle' van Dickens zouden toch zeker de tenminste 2.500 dames en heren behoren aan wie hij een of meerdere brieven heeft geschreven, zie de *Pilgrim Edition*.

Hawksley heeft het deze keer dus maar eenvoudig door de beperking van de National Portrait Gallery. Binnen die beperking neemt ze haar taak ruim op, en

Charles Dickens met zijn dochters, Mary ("Mamie" Dickens en Catherine ("Katey") Elizabeth Macready Perugini (geboren Dickens)

dus komen we daar Anne Thackeray tegen, dochter van Dickens' vriend William Thackeray (met wie Dickens later gebrouilleerd raakte tijdens zijn scheiding van Catherine). Anne Thackeray was, net als haar zusters, een huisvriendin van de familie, en zou tot het einde van haar lange leven bevriend blijven met Dickens' dochter Katey. Anne was niet alleen zelf een succesvolle schrijfster in die dagen, ze werd vooral beroemd toen ze op bijna veertigjarige leeftijd (in de Victoriaanse ruim op leeftijd om een leven als 'spinster' te leiden) trouwde met een 17 jaar jongere man, Richmond Ritchie, die ook nog haar 'godson' was. Ze bracht nog twee kinderen ter wereld en overleefde haar man. Maar die beperking leidt ook tot ernstige omissies.

Zo ontbreekt bijvoorbeeld Revd Chauncy Hare Townsend, een waarlijk levenslange vriend van Dickens (met wie hij een bewondering voor het mesmerisme deelde) en van wie helaas slechts weinig brieven van Dickens bewaard zijn gebleven. *Great Expectations* is aan hem opgedragen.

Dickens gaf hem het originele manuscript (nu nog te zien in het museum in Wisbech) en een kristallen bol. Wie de echte Circle van Dickens wil leren kennen zou om te beginnen de ruim 14.000 brieven eens kunnen lezen. Voor wie dat teveel moeite is, is dit een onderhoudend kleinood, goed voor de collectie en geschreven met meer kennis dan Hawksley kwijt kon in deze serie. Niet meer, en vooruit ook niet veel minder, dan dat.

Anne Isabella
 (geboren Thackeray),
 Lady Ritchie

BLOTTONITES AND WELLERISMS

Het onaangename in het karakter van Blotton schuilt in zijn drang tot beter weten en hiervan voortdurend blijk te geven. Betweterigheid en pedanterie zijn elkaars tweelingbroers. Ook al heeft de betweter op zich gelijk, waarom

moet dat per se op dat moment wereldkundig gemaakt worden?

‘Lui,’ pedant en ziekelijk’, zo omschrijft Droogstoppel uit de Max Havelaar Sjaalman. Dat pedante is terug te voeren op het pak geschriften, dat Sjaalman bij Droogstoppel achterliet. De enorme variatie aan onderwerpen en de pretentie van al die onderwerpen het naadje van de kous te weten bracht Droogstoppel tot zijn karakterisering van Sjaalman.

Een voorbeeld uit eigen kring is te vinden te vinden in het verslag van de 252^e vergadering. In de lezing van Marijke Drost over Dickens’ betrokkenheid bij zieke en stervende kinderen

komt de rol van Semmelweis aan de orde bij de bestrijding van de kraamvrouwenkoorts. Volgens het verslag intervenieerde de heer Van Kessel hierop met de explicatie dat Semmelweis niet geloofd werd, omdat hij slechts een assistent was. Een zuiver voorbeeld van pedanterie, dat ook nog eens misleidend is. In zijn ‘La Vie et l’Oeuvre de Philippe Ignace Semmelweis’, het proefschrift waarop Louis Ferdinand Destouches - bekender als de schrijver Ferdinand Céline – promoveerde, schrijft hij de miskennis van Semmelweis toe aan het gebrek aan wetenschappelijk bewijs hoe de besmetting werd overgebracht. Zijn profylactisch advies – handen ontsmetten – was effectief, maar het bewijs ontbrak. Pas toen Pasteur de microbe ontdekte werd het bewijs geleverd en werd ontsmetting gemeengoed.

Tot een andere Blottonite biedt Dick Kooiman’s korte artikel over ‘Dickens terug in Trou Moet Blijken’ stof. Zijn naspeuringen hebben geleid tot opheldering van een duistere passage uit de Camera Obscura. Alle lof voor zijn volhardende speurzinn, al verliest hij in zijn enthousiasme over zijn vondst het onderwerp van zijn bijdrage – en dat is Dickens terug in Trou – enigszins uit het oog. De vergelijking met Mrs. Jellyby uit Bleak House en haar telescopic philanthropy dringt zich op. Alles naspeuren over een zijpaadje uit de geschiedenis van Trou, maar

voorbijgaan aan de hoofdweg uit een recenter verleden. Immers, wie Trou zegt, moet ook Bomans zeggen. Zijn dagboek aantekeningen uit 1957 beginnen aldus: ‘Dinsdag 1 Januari 1957 Op ‘Trou Moet Blijcken’ de nieuwjaarswens gehoord van de ‘knecht’ Willem Holtman en daarna de Jaarzang van de factor L. Breure. Beide uiterst zwak, maar het bijeen zijn van vijftig stoffige Haarlemse heren in dit deftige huis, met de 22 wapenschilden van ‘Trou’ aan de wand en de bewustheid dat deze gebeurtenis als sinds 1503 onafgebroken heeft plaatsgehad, geeft toch aan de plechtigheid een atmosfeer, die volstrekt uniek is.’

Er volgen meerdere aantekeningen, waaruit blijkt dat Bomans een min of meer trouw lid was. En op 16 mei noteert hij:

‘Gegeten op ‘Trou moet Blijcken’ met twintig Haarlemse heren. Iets om naar te kijken, niet iets om mee te praten. Verdedigde Appel, Corneille en de dichter Lucebert, waar ik overigens weinig voor voel, maar kon dat weldoorvoede gepraat over ‘die moderne snotjongens’ niet uitstaan.’

Het is duidelijk: Bomans had niet al te veel op met de populatie van Trou, al voelde hij het kennelijk aan zijn stand verplicht een jaar later zelf factor te zijn en zowel de heilwens van de knecht als de jaarzang ten tonele te brengen. Intussen had Bomans met andere Haarlemse kunstbroeders een eigen sociëteit opgericht, het fameuze Teisterbant, onder in de kelder van Brinkmann, in alle opzichten het tegendeel van het bedaaide ‘Trou Moet Blijcken’.

Waar Wellerisms al lang tot de literaire canon behoren, heeft de Blottonite moeite met door te breken. De aanhouder wint. Hiertegenover staat dat het stevig verankerde Wellerism moeite heeft zich staande te houden. Weinig voorbeelden uit de hedendaagse letteren springen er uit. Ik eindig daarom met een klassieker van Sam Weller zelf:

‘Business first, pleasure afterwards, as King Richard the Third said when he stabbed the t’other king in the Tower, afore he smothered the babbies.’

JCvK

Sam Weller

HOUSEHOLD WORDS

Verslag van de 252ste vergadering van The Haarlem Branch van The Dickens Fellowship op 10 juni 2017

Pieter de Groot

In een onstuimig Kraantje Lek verzamelden zich 24 leden. De president ziet als altijd een overweldigende opkomst.

Dan memoreert hij ons medelid Maurice de Valk die overleden is.

De penningmeester meldt dat wij een dieptepunt te boven zijn want er zou een geldstroom op gang gekomen zijn. Niemand had overigens enig benul van een dieptepunt, maar men blijkt wel interesse te hebben in een geldstroom. Maar die komt nu eenmaal niet overal op gang.

De secretaris noemt namen op van een aantal leden die bedankt hebben voor het lidmaatschap. Zij geven aan andere activiteiten te hebben. Dit leidt tot onbegrip onder de aanwezigen en hier en daar wordt zelfs wat geroepen.

Waarna hij een kaart laat rondgaan waarop opwekkende teksten geschreven kunnen worden voor mevrouw Watrin uit Boulogne, want die heeft een lelijke val gemaakt. Ook wijst hij ons op formulieren waarmee Dickens' rozen en andere zaken zijn te verkrijgen. De nieuwe editor vertelt ons dat zijn voorganger vervangen is door vier personen waaronder hijzelf. Wellicht heeft hij een tekst uit *Tale of Two Cities* in het

hoofd (*"It took four men to conduct the happy chocolate to Monseigneurs lips. Deep would have been the blot if his chocolate had been ignobly waited on by only three; he must have died of two."*). Verder wijst hij ons op ingrijpende vernieuwingen zoals de fraaie lichtblauwe kافت en het feit dat op het voorblad Dickens eindelijk is gaan zitten. Maar dan herinnert de president ons aan ons Book of Study en geeft het woord aan de eerste spreker van deze middag, de heer Ferdinandusse. Hij heeft de titel van zijn onderwerp gewijzigd: van 'Dickens in Afrika' naar het meer toegepitste 'Oliver Twist in Zuid Afrika'.

Zwarte kinderen gaan daar lang niet altijd naar school, maar vroeger was dit nog veel minder. Ja, je had natuurlijk de zendingsscholen, maar die hadden vaak gebrek aan geld waardoor de scholieren opstandig gedrag vertoonden, met name vanwege de kwaliteit van het brood. Daar kwam bij dat de scholieren ook in de tuinen moesten werken. Dit systeem, bij ons bekend van Dotheboys Hall, kon ook al niet op bijval rekenen. In 1946 was het weer raak, maar corrigerende stokslagen en het levenslang schorsen van de ringleiders, bracht de schoolleiding verlichting.

Echter de in 1948 geïntroduceerde apartheid (door Verwoerd), ging de zendingsscholen te ver. Aan discriminatie wisten men, onder aanvoering van het Lovedale College, niet te doen.

Toen in 1975 zo'n 50% van de lessen in het Afrikaans gegeven moesten worden, leidde dit tot protesten die uitmondten in een grote demonstratie in 1976 in Soweto,

die uit de hand liep.

Zo iets leidt dan doorgaans tot een verbod op van alles en nog wat en dat was hier ook het geval. Onder meer veel boeken werden verboden, maar niet *Oliver Twist*. Het lezen hiervan was een eyeopener voor veel jongeren, want nu bleek dat jeugd elders soms ook slecht behandeld werd. *Oliver Twist* werd dan ook door velen in het hart gesloten.

Spreker noemt dan nog ene Hugh

Masekela, een saxofonist die tijdens het populaire programma *Dessert Island Discs* aangaf als boek graag *Nicolas Nickleby* mee te nemen.

Waarop Ferdinandusse het ook nog heeft over een film genaamd: “*A Boy called Twist*”, die handelt over een moderne *Oliver* die moderne problemen tegen komt; en ook nog over een rapsong die er over gaat dat men meer wil. Maar wie wil dat niet. Hij sluit af met de opmerking dat *Oliver Twist* leeft in Afrika.

Waarop er vragen en opmerkingen zijn.

Mevrouw Flim weet op te merken dat de zuster van een Soweto slachtoffer als conservator werkt in het lokale museum.

Waarop mevrouw Drost het woord krijgt. Zij heeft met “Dickens betrokkenheid bij zieke en stervende kinderen” een zwaar onderwerp met een beladen titel uitgekozen maar, zoals zij snedig opmerkt, wij zijn hier vanmiddag dan ook niet voor de lol. In de Victoriaanse tijd stierven veel kinderen jong; uit alle lagen van de bevolking. *Oliver Twist* begint met een scene die alles zegt over de moeder-en-kind zorg in die tijd. De kindersterfte was mede torenhoog

door de zogenaamde baby farms; gemiddeld 80% van de kinderen op zo’n farm overleefden het, volgens Dickens, niet. Spreekster geeft een voorbeeld van een notoire zaak, een babyfarm in Tooting, gedreven door de gebroeders Drouet.

Als *Oliver* “a delightful mute” wordt in de begrafenisonderneming van Sowerberry heeft hij druk werk omdat in die periode de mazelen woeden; maar ook allerlei andere kinder- en infectieziekten eisten hun tol. Vaak een zware tol getuige het feit dat bijvoorbeeld de Spaanse griep meer slachtoffers maakte dan de hele Eerste Wereldoorlog. Waarop spreekster overgaat op de gevolgen van de kraamvrouwenkoorts. Ja, deze lezing is not for the faint-hearted. In het werk van Dickens sterven regelmatig jonge vrouwen.

Het leek ook wel of die hoge kindersterfte niemand echt interesseerde. In de *Lancet* verscheen in die periode een artikel over de kosten van de bewapening van de Engelse militairen in West Afrika; hier was wel ruim geld voor beschikbaar maar niet voor de gezondheidszorg voor de Engelse kinderen.

Maar zoals altijd staat er dan iemand op die anders denkt. In dit geval ene Charles West, een apothekerszoon die in 1802 ging werken in een kinderziekenhuis in Parijs en vervolgens in London; in het Great Ormondstreet Children Hospital. West wordt dan ook genoemd als de grondlegger van de kindergeneeskunde in Engeland. Dickens raakt hier later ook bij betrokken en wel middels een comité dat geld ophaalde voor dit kinderziekenhuis.

Dickens en West hadden veel gemeen. Zo waren beiden fanatieke wandelaars, workaholics en nog veel meer. In *Household Words* plaatst Dickens een artikel onder de titel: “Drooping Buds”, dat handelt over kindersterfte. De cijfers in het artikel werden geleverd door West.

Mevrouw Drost leest hierna de scene uit *Our Mutual Friend* waarin de kleine Johnny wordt opgenomen in het kinderziekenhuis. De dokter die in die scene voorkomt is Charles West.

Zij sluit af met de opmerkingen dat Dickens erg geduldig was met kleine kinderen en dat hij de realiteit beschreef waarin de overlevingskansen van kinderen klein waren.

Waarop er vragen en opmerkingen zijn. De heer De Groot weet op te merken dat de Dickens Fellowship nog steeds financiële ondersteuning biedt aan het Great Ormondstreet Children Hospital, en dat doet vanuit het Oliver Fund. (Dit fonds is min of meer de equivalent van ons Ebenezer Scrooge fonds met dit verschil dat uit dat laatste nooit iets wordt weggegeven). Dan vraagt hij naar de rol van Semmelweis bij het tegengaan van de kraamvrouwenkoorts. De heer Van Kessel heeft het antwoord: Semmelweis was een assistent en die worden nu eenmaal niet snel geloofd, waardoor Pasteur er met de eer vandoor ging.

Mevrouw Vroom vraagt waarom men in Frankrijk op het gebied van de kindergeneeskunde voor liep op Engeland.

Spreekster antwoordt dat dit in Frankrijk door de Staat werd georganiseerd en

gefinancierd.

Mevrouw Lokin vertelt over Aletta Jacobs die nog in het Great Ormondstreet Children Hospital heeft gewerkt; waarop de heer Lokin opmerkt dat in Groningen de kindergeneeskunde pas heel laat op gang kwam. Mevrouw Van Kessel noemt daarna nog een beruchte roodvonk casus. Waarop de president zichzelf het woord geeft. Hij gaat het hebben over “Dickens en honden” en heeft voor dat doel een hond meegenomen.

Hij begint meteen met een onbekend feit: Dickens is zonder hond opgevoed. Terwijl hij er wel op gesteld was want in zijn werk wemelt het van de honden. Meteen al in eerste verhaal, *A Dinner at Poplar Walk*, verschijnt er een hond en ook in zijn eerste roman, *Pickwick Papers*.

Zijn eerste eigen hond heette Timber. Hij had die hond gekregen en dat overkwam hem steeds. Hij bleef honden krijgen. Toen hij naar Gad’s Hill verhuisde vond hij dat hij daar zeker niet zonder honden kon. Want dat hoorde nu eenmaal bij zo’n huis. Hij had daar twee grote honden, Turk en Linda, en een kleine hond, Bouncer. Turk liep onder een trein en werd vervangen door Sultan, een Ierse hond die nogal vals was. Met name tegen andere honden en personen in een uniform. Nadat Sultan de tanden in een buurmeisje had gezet maakte Dickens hem af. Sultan werd opgevolgd door Bumble en Diogenes. Hierna gaat spreker in op twee honden die in het werk van Dickens voorkomen. Allereerst Jip, de hond van Dora Spenlow. Die was gebaseerd op Daphne,

de hond van Maria Beadnell.

De tweede hond waar hij op ingaat is Bull's Eye, de hond van Bill Sikes. Eigenlijk doet Bull's Eye alleen maar vals tegen Sikes. Hiervoor wordt hij door The Dodger geprezen, die de hond "a true, true Christian" noemt. Spreker sluit af met de scene waarin de hond sneuvelt. Waarop er vragen en opmerkingen zijn. Een van de meer bloeddorstige leden wil weten hoe Sultan is afgemaakt. Spreker antwoordt dat Dickens hem door de kop heeft geschoten. Waarop mevrouw Willemsen nog een vraag heeft over een dart board.

Waarna wij overgaan tot de borrel en vervolgens het diner. Mevrouw Drost heeft onlangs musea en tentoonstellingen bezocht en stuitte daarbij op een merkwaardige geschiedenis.

Gelukkig heeft mevrouw De Groen de details. Het bleek te gaan over ene Cunera, een jonge maagd, die niet als die andere 1.100 om het leven werd gebracht, maar door koning Radboud werd gered. Waarna zij een plaag werd voor zijn vrouw. Die wilde van haar af en meende haar te betrappen met een schort vol brood maar dat bleek opeens hout te zijn. De vrouw van Radboud liet zich hier niet door ontmoedigen en beroofde haar van het leven om haar daarna te begraven in een paardenstal. Zij had echter buiten de gevoeligheid van de paarden gerekend en alles kwam na het nodige gehinnik uit.

Waarna de president de bijeenkomst schiekelijk besluit met de mededeling dat het oppassen geblazen is met honden en paarden.

Hond in "Kleine Dora": Toen Arthur op hem aankwam, keek hij even om en hervatte toen zijne spelende bezigheid, om met zijn voet steentjes in het water te schoppen.

DICKENS, ART AND LANDSCAPE

**The 111th International Annual
Conference of the Dickens Fellowship,
in Carrara, 19 – 24 July, 2017**

Paul Ferdinandusse

Een Dickens-conferentie in Italiaanse stijl, dat moest wel bijzonder worden en dat werd het ook. De jonge Carrara branch, onder leiding van de energieke en flamboyante Marzia Dati, had een groot netwerk aangeboord en veel extra activiteiten rond de conferentie georganiseerd. Het voortreffelijke Italiaanse eten (met desastreus gevolg voor het lichaamsgewicht, maar dat bleek pas later), het prachtige weer, de mooie oude stad Carrara

(“Carrara, shut in by great hills, is very picturesque and bold,” aldus Dickens in *Pictures from Italy*), alles droeg bij aan een zeer geslaagde bijeenkomst.

172 jaar nadat Dickens in Carrara kwam, arriveerden daar circa 115 Dickensians, onder wie relatief weinig Engelsen (circa 30) en ongeveer evenveel Italiaanse studenten. Deze studenten Engels fungeerden als gids en ondersteuners; zij haalden de mensen op bij stations enz..

Sommige deelnemers verbleven in hotels in de stad, anderen in hotels in de omgeving vanwaar zij per shuttlebus heen en weer gebracht werden. De conferentie vond plaats in het gebouw van de Kamer van Koophandel (Camera di Commercio

Industria Agricoltura e Artigianato di Massa Carrara), in Italië een overheidsinstelling met ruime taken, o.a. ook op cultureel gebied.

De President van de Fellowship, Tony Williams, opende de Conference, gevolgd door de President van de jonge Carrara Branch, Marzia Dati, en diverse andere sprekers. De President van Italië schonk ter gelegenheid van deze conferentie aan

Meeting the larger-than-life-Dickens
in a Carrara garden!

de Fellowship een gouden penning, die ook getoond werd.

Daarna hadden we een heel goed diner in Mulino Forti (waar wij vele verrukkelijke en uit vele gangen bestaande lunches en diners zouden gebruiken) en

's avonds een indrukwekkend operaconcert in de Dom van Carrara. Dit werd uitgevoerd door de plaatselijke vereniging van opera-liefhebbers (Circolo Carrarese Amici della Lirica "A. Mercuriali"), met onder andere de gevierde sopraan Aprile Millo.

Na dit zeer Italiaanse begin, volgde het gebruikelijke conferentieprogramma van lezingen, excursies en entertainment. Lezingen werden gehouden door sprekers uit Engeland, Italië en de VS. De teksten worden, naar verluidt, later wellicht op een of andere wijze gepubliceerd. De titels van de lezingen vindt u onderaan dit stuk. Er waren twee speciale tentoonstellingen in de stad ingericht ter gelegenheid van de Conference.

Leon Litvack, die ook een lezing hield, had een tentoonstelling gemaakt van alle bekende foto's van Dickens, met achtergrondinformatie. Zeer interessant en te hopen is dat dat t.z.t. als boek verschijnt. Een tweede tentoonstelling in een ander gebouw bevatte foto's van twee moderne fotografen die zich hadden laten inspireren door Dickens' reizen in Italië.

In de eigen ruimte (!) van de Carrara Branch werden aquarellen van de omgeving geëxposeerd.

Wij maakten een excursie per jeep naar de indrukwekkende marmergroeven, waar men al sinds de Romeinse tijd bezig is het marmer weg te halen en nog steeds is er heel veel. Vroeger moesten vele ossen de karren trekken waarop de blokken marmer uit de groeve vervoerd werden. De dieren werden zeer wreed behandeld en de arbeiders niet veel minder. Het contrast tussen al dat bloed en zweet en het prachtig zuivere witte marmer is vaak becommentarieerd, ook door Dickens in

Pictures from Italy:

"...it seemed, at first, so strange to me that those exquisite shapes, replete with grace, and thought, and delicate repose, (dit slaat op de fraaie marmeren beelden) should grow out of all this toil, and sweat, and torture! But I soon found a parallel to it, and an explanation of it, in every virtue that springs up in miserable ground, and every good thing that has its birth in sorrow and distress. My God! How many quarries of human hearts and souls, capable of far more beautiful results, are left shut up and mouldering away: while pleasure-travellers through life avert their faces as they pass, and shudder at the gloom and ruggedness that conceal them."

Tegenwoordig zijn daar geen ossen meer,

maar nog wel af en toe ongelukken met arbeiders, vier doden in 2016; ook het marmer wordt duur betaald.

We maakten een excursie van een hele dag per boot naar het schilderachtige Portovenere, waar Byron verbleef en waar je de grot kunt zien, waarin hij zat om inspiratie op te doen. De boot voer over de Golf van La Spezia waar Shelley verdrong op 29-jarige leeftijd. Niettemin bleef de sfeer opgewekt en feestelijk, mede onder invloed van het prachtige weer.

Aan twee georganiseerde wandelingen door Carrara, een overdag en een 's avonds, nam ik niet deel, teneinde ongeorganiseerd zelf door de mooie stad te wandelen, waar anders weinig gelegenheid voor zou zijn in het volle programma.

Tijdens de Annual General Meeting werd de nieuwe President benoemd, John Bowen, en werd de scheidende Tony Williams uitvoerig bedankt. De overige leden van het bestuur werden herbenoemd, met een voorbehoud voor de penningmeester. Hij is werkzaam bij een accountantskantoor en laat de financiële administratie van de Fellowship in de praktijk uitvoeren door een medewerker van dat kantoor. De omvang van die werkzaamheden zijn zodanig dat het kantoor nu van mening is dat een vergoeding daarvoor op zijn plaats is, en die zou circa 4000 pond per jaar moeten zijn. Het bestuur van de Fellowship,

daarin gesteund door de leden, heeft liever een penningmeester die het werk gratis doet, en daarom zal de penningmeester gevraagd worden of hij het niet zelf gratis kan doen. Zo niet dan kijkt men graag uit naar een andere penningmeester. Een taakbeschrijving van de penningmeester was reeds bij de stukken gevoegd.

Een tweede financiële

kwestie was dat de cheques, waarmee leden het jaarlijkse Birthday-dinner hadden betaald, per abuis niet geïnd waren. Nu vond men het daar te laat voor.

De uitgave van de brieven van Dickens op schrift in de Pilgrim uitgave werd beëindigd in 2002, en na die tijd zijn er nog circa 500 opgedoken. Die zijn online te zien (dickensletters.com).

De directeur van het Dickens Museum, Cindy Sughrue, gaf o.a. een overzicht van nieuwe aanwinsten, zoals het hofkostuum van Dickens, gedragen in 1870 bij een bezoek aan de Prince of Wales, (zie foto in de laatste Dickensian) en het onlangs gevonden notulenboek van een Pickwickclub. Een "amendment to the Constitution" werd aangenomen, inhoudend dat het stelsel van de "Honorific Awards" wordt uitgebreid.

Er zijn nu vier soorten "Awards":

-*Patron of the Fellowship* (voor *Bekende Mensen*),

-*Vice-presidents* (voor *grote prestaties van leden* "beyond the call of duty"),

-*Honorific Life Membership* (voor *hele loyale leden*),

-Percy Fitzgerald Award (door Branches te verlenen, en te presenteren tijdens de AGM).

Voorts werd meegedeeld waar de volgende Annual Conferences zullen zijn:

- 2018 Sydney (25 tot 30 oktober),
- 2019 Eastbourne,
- 2020 London (het jaar van de 150-jarige sterfdag van Dickens).

Het galadiner was in een beeldhouwers-studio (Studi d'arte Cave Michelangelo Carrara), een enorme ruimte, voor een groot deel gevuld met grote en kleine beelden, waaronder veel kopieën van Michelangelo, en waar tussen de beelden de eettafels waren geplaatst. Wij aten met naast ons levensgrote kopieën van Michelangelo's *David* en *Pieta*.

Ook Dickens bezocht zo'n studio, misschien wel dezelfde (*"Standing in one of the many studii of Carrara that afternoon – for it is a great workshop, full of beautifully-finished copies in marble of almost every figure, group, and bust we know -"*).

Studenten van het "Liceo Musicale Palma" speelden gedurende de hele avond – klassieke en populaire – muziek, en brachten zelfs vele Dickensians tot dansen, hetgeen bij mijn weten nog nooit eerder gebeurd is bij een Dickens galadiner.

Eerder hadden we al een avond toneel gehad, verzorgd door twee acteurs van Primessa Production. Veel Italiaanse ervaringen van Dickens passeerden de revue, heel goed gespeeld. Hierbij kwamen passages uit "Pictures from Italy" aan bod, die

Gerald Dickens ook had willen gebruiken bij zijn optreden op de laatste avond.

Gerald had daarom snel zijn programma aangepast, en daarbij meer gebruik gemaakt van "The Life of Our Lord", dat Dickens ook in Italië geschreven heeft. Professional als hij is, gaf hij ondanks deze handicap een buitengewoon indrukwekkende uitvoering.

Op deze avond werden ook prijzen uitgereikt aan scholieren die hadden deelgenomen aan een speciale Dickens-opstelwedstrijd. De winnaar, een 16-jarige jongen, las zijn winnend opstel voor, en ontving daarvoor een enthousiast applaus. Het was heel bijzonder dat jonge mensen – deze scholieren en de reeds genoemde studenten – in aanraking met Dickens werden gebracht.

Op zondagmorgen was er een dienst in de Dom van Carrara, waarin gebruik gemaakt werd van tekst uit "The Life of Our Lord". De dienst werd afgesloten met "A Little Jazz Mass" van Bob Chilcott, uitgevoerd door een lokaal koor ("Associazione Corale Massese "P.A. Guglielmi").

Op maandag was er nog een facultatieve excursie naar Pisa, maar toen was ik reeds op weg naar nieuwe avonturen.

Zoals uit het bovenstaande mag blijken, waren er veel extra dingen rond de Conferentie georganiseerd, de tentoonstellingen, het opera-concert, de jazz-mis, de opstelwedstrijd, terwijl de meer gebruikelijke onderdelen - lezingen, excursies en entertainment – van hele goede kwaliteit waren. Er was medewerking van mensen van meerdere Italiaanse universiteiten,

**Verslag van de 253ste vergadering van
the Haarlem Branch van The Dickens
Fellowship op 9 september 2017**

Pieter de Groot

In een behaaglijk Kraantje Lek verzamelden zich 21 leden. Maar als altijd zegeviert het positivisme in de president, en hij ziet een overweldigende opkomst.

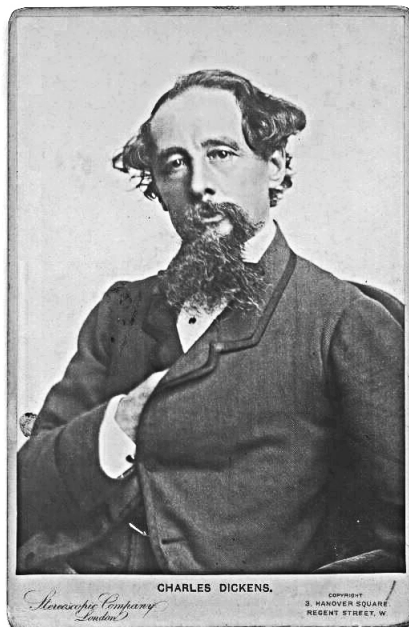
De secretaris meldt met bezorgd gelaat dat er steeds vaker afmeldingen om persoonlijke redenen zijn. Waar zijn de tijden dat bruiloften werden uitgesteld, geboortes verzwegen en leden zich middels aan elkaar geknoopte lakens uit ramen van ziekenhuizen en gesloten inrichtingen lieten zakken omdat er een vergadering van de Haarlem Branch aanstaande was.

De penningmeester schudt het hoofd en kijkt zorgelijk voor zich uit.

De editor spreekt over een niet te stuiten stroom kopij die bij hem thuis de planken van de kasten vervaarlijk doen buigen.

Dan geeft de president het woord aan onze gast deze middag, mevrouw Lucinda Hawksley. Zij sprak al eerder voor ons en wel in 2004. Vanmiddag gaat zij het hebben over haar boek: “Charles Dickens and his Circle”. Maar inmiddels blijkt zij alweer een volgend boek te hebben geschreven, en wel over de “History of Facial Hair”. De president had duidelijk een lezing over dit boek verwacht en had zijn baard laten staan. Hij is sinds die hond helemaal voor aanschouwelijk onderwijs, maar hij had zich dus vergist. Ja, daar sta je dan met die baard, die doe je niet zomaar

af; we zijn niet allemaal Sinterklaas. Spreekster had haar boek over “Charles Dickens and his Circle” geschreven in opdracht van de National Portrait Gallery en mocht uitsluitend personen opnemen waarvan er een portret hangt in die

Gallery. Maar Dickens’ kring, zo benadrukt zij, was veel en veel groter. Dan krijgen wij, middels lichtbeelden, een overzicht te zien van alle belangrijke plaatsen in Dickens’ leven. Zijn geboortehuis in Portsmouth, Warrens’ blacking factory, Furnivals Inn, Doughty Street, Devonshire Terrace (dat onder de slopershamer viel) en Tavistock Square (getroffen door een bom tijdens de Blitz). Spreekster gaat dan in op het klassensysteem in Dickens’ tijd (England was a class ridden society) en stelt dat Dickens

alle klassen wel begreep omdat hij tot verschillende had behoord. Tijdens zijn periode bij Warren hoorde hij bij de werkende klasse om uiteindelijk, via de lagere- en de midden middenklasse op te schuiven naar de hogere middenklasse. Zij heeft het

George Gordon Noel Byron (Lord Byron)

nog even over die periode bij Warren en noemt onder meer een collega uit die tijd, Bob Fagin. Dickens kon het goed met hem vinden en voelde zich achteraf wat schuldig dat hij zijn naam gebruikt had voor de boef Fagin in *Oliver Twist*. Het pand van Warren mag dan gesloopt zijn, op het nieuwe gebouw dat er voor in de plaats gekomen is hangt toch een bordje dat Dickens daar gewerkt zou hebben. Dit tot verbijstering van de voorbijgangers. Vervolgens gaat het over de Thames, die

in Dickens' tijd een grote ziekteverwekker was en voor een hoge sterfte zorgde. Een op de vijf kinderen stierf voortijdig, maar in Dickens zijn gezin was dat "slechts" een op de tien (hij had tien kinderen). Dat kwam omdat Dickens fanatiek op de hygiëne lette.

Dickens kleepte zich graag als een dandy, en in die zin was Byron een voorbeeld voor hem. Dickens was overigens niet echt een Victorian want hij was al 25 jaar oud toen Koningin Victoria de troon besteeg. Zijn huwelijk met Catherine mag dan uiteindelijk mislukt zijn, in het begin waren zij best een goede match. Zij had er niet echt op gerekend dat hij zo beroemd zou worden en kon daar niet zo goed mee omgaan.

Waarna wij toekomen aan die personen uit zijn kring die ook in het boek van mevrouw Hawksley voorkomen. Zij begint met Daniel Maclise, die ook veel van de portretten schilderde. Maclise begon een verhouding met een Mrs. Sykes maar werd betrappt door de oude Sykes zelf en die begon een proces. Dickens mocht Sykes niet en noemde de inbreker en moordenaar Bill Sikes naar hem, maar veranderde wel de naam iets zodat ook hij geen proces aan de broek kreeg. Sykes was iemand van de processen, dat is wel duidelijk.

John Forster was een belangrijke vriend voor Dickens, die tegelijkertijd ook erg jaloers was op de andere vrienden. Hij was advocaat maar ontwikkelde zich later tot "man of books".

Sir Thomas Noon Talfourd was een goede vriend, vooral omdat hij opkwam voor

auteursrechten, maar ook voor de rechten van vrouwen. *Bardell vs Pickwick* was gebaseerd op een echte cases en de persoon van Thomas Traddles was gebaseerd op Noon Talfourd.

Bentley was een uitgever waar Dickens eerst goed bevriend mee was maar later ruzie mee kreeg. Hij was de uitgever van *Bentleys Miscellany* waar *Oliver Twist* in werd gepubliceerd.

Hablot Knight Browne (Phiz) was een van zijn illustratoren; waar Dickens een heel goede en langdurige samenwerking mee onderhield. Ook zo met George Cruikshank, waar hij mee ging drinken. Cruikshank had echter een aangeboren neiging tot alcoholisme en haakte op den duur af en werd een "teetotaller". Dickens begreep dat niet; zowel het niet drinken als het teveel drinken.

Een andere illustrator was John Leech. Leech raakte eens gewond tijdens het zwemmen en kreeg van de artsen een "leech-kuur" voorgeschreven. Deze vorm van zeg maar kannibalisme deed hem geen goed waarop Dickens hypnose voorstelde, iets waar hij erg mee bezig was in die tijd. Leech claimde later dat dit zijn redding was geweest.

Stanfield was ook een illustrator die Dickens' verzoek om *Pictures of Italy* te illustreren afwees omdat hij het boek te anti-katholiek vond. Maar het kwam later toch nog goed.. Augustus Egg was een bijzonder persoon die graag dicht bij Dickens wilde komen maar daar nooit aan toekwam omdat hij telkens naar Algiers

reisde voor een astma kuur.

Spreekster noemt Macready een moderne acteur voor tragische rollen.

Met William M. Thackeray, een man met een voor die tijd een opmerkelijke lengte van 6ft 3 (1.88 m.) had Dickens een moeilijke relatie. Dickens begreep hem vaak ook niet.

Ook tot de kring behoorde Mark Lemon, de eerste editor van *Punch*.

Met de steenrijke Angela Burdett-Couts was Dickens actief in charitatief werk. Hun relatie bekoelde na de scheiding van Dickens, omdat haar sympathie bij Catherine lag.

Van Frank Stone nam Dickens de helft van diens huis aan Tavistock Square over; dit mede omdat Stone in financiële problemen was geraakt.

Longfellow, die een eigen *Pickwick Club* had in New York werd goede vrienden met Dickens. Dat was ook het geval met Washington Irving, die Dickens inspireerde bij het schrijven van zijn Kerstverhalen. Tot Irving *American Notes* las. Daar was hij woest over.

Ook met de kritische Edgar Allen Poe ging Dickens om,. Poe was erg geïnteresseerd in Grip, de raaf in *Barnaby Rudge*. Vermoedelijk inspireerde die hem ook om *The Raven* te schrijven.

Georgina Hogarth was belangrijk voor Dickens, zij paste ook vaak op de kinderen. Opvallende genoeg koos zij bij de scheiding de kant van Dickens en niet die van haar zuster. Elizabeth Gaskell schreef over 'controversies', en werd hierin gestimuleerd door Dickens.

Grip

Met een vriendin van Catherine, Anne Thackery had Dickens een goed contact. Zij trouwde op de leeftijd van 39 met een man van 23, had er twee kinderen van, en een overleefde hem. Een controversieel feit (dat leeftijdsverschil dan, niet dat overleven).

En tot Dickens' kring hoorde natuurlijk Wilkie Collins, met wie hij reisde en schreef. Collins was niet getrouwd maar had toch twee gezinnen. Een nogal onrustig bestaan komt ons voor.

Op Sir John Everett Millais, was Dickens erg gesteld. Ook in eerste instantie op Hans Christiaan Andersen, die zichzelf uitnodigde om te komen logeren en maar niet weg wilde gaan. Hij had blijkbaar weinig om handen, iets dat Dickens niet kon begrijpen. Die werkte zich uiteindelijk letterlijk dood.

De Amerikaan James Thomas Fields was een groot bewonderaar van Dickens en

bod zich aan om in Amerika als agent en uitgever voor Dickens op te treden.

Tot slot komt spreekster uit bij Ellen Ternan. Zij stelt dat Dickens in een mid-life crisis verkeerde en bij haar zichzelf kon zijn; vooral als acteur.

Bij Dickens overlijden was zij pas 32 en ze trouwde daarna met een man die zij niet over haar verleden informeerde. En waarom zou zij ook, denk je dan. Na haar dood werd, door toedoen van een loslippige geestelijke, haar relatie met Dickens toch bekend, waarna een zure nazaat de naam van Dickens niet meer wilde horen. Mevrouw Hawksley sluit af met de opmerking dat zij hoopt inzicht te hebben gegeven.

Waarop er vragen en opmerkingen zijn. Mevrouw Vroom vraagt of Dickens ook relaties met Franse schrijvers onderhield. Spreekster antwoordt: ja, en wel met Victor Hugo.

De president vraagt wie zij ook graag opgenomen had in haar boek, ware het niet dat van die persoon geen portret hangt in de National Portrait Gallery. Zij noemt een naam maar op dat moment kondigt de obert met luide stem de komst van de verversingen aan.

Mevrouw Zaaijer wil dan nog iets weten over de inmiddels niet meer bestaande woningen van Dickens. Maar ja, de slopershamer zwaait overal.

De heer Kooiman vraagt nog door over haar opmerking over "the class ridden society".

Spreekster antwoordt dat je soms van een lage positie naar een gentleman writer kon

stijgen. Zij benadrukt nog dat Dickens graag omging met mensen die hij interessant vond, en niet vanwege de positie die zij innamen. Zelf kwam Dickens tot de positie van upper middle class.

Waarna wij overgaan tot de borrel en vervolgens het diner.

Wij zijn nog maar net aan de eerste gang of de president spot een nieuw lid, de heer Westerhof, die helemaal uit het hoge noorden hier naar toe gereisd is. Waarop de examinering begint. Op de vraag of hij wel eens van Dickens heeft gehoord antwoordt hij bevestigend en ook weet hij een favoriet boek op te noemen, Barnaby Rudge, en je ziet hem denken: is dit nu dat beruchte examen? Maar hij had buiten de het morbide gedachtengoed van de secretaris gerekend; die wil van hem weten wat de naam van de beul (the hangman) is. Gelukkig heeft de heer Burden het antwoord en laten we wel wezen, twee uit drie goed. Waar vind je dat nog.

Waarop de president weer het woord grijpt en met emotionele stem ons vertelt hoe hij moeite heeft om aan buitenstaanders uit te leggen, met name als die uit Noorwegen komen, wat de Dickens Fellowship voor hem betekent. Wat dat is wordt niet duidelijk maar het zal vast iets goeds geweest zijn.

Dan staat de heer Kooiman op. Hij wordt persoonlijk en informeert bij mevrouw Hawksley niet alleen naar de familie (heel goed, dank u) maar ook naar de onderlinge gevoelens binnen de familie. Hij oogst een diplomatiek antwoord: dat verschilt. Maar

Kooiman heeft zich als een terriër in het onderwerp vastgebeten en vraagt nu aan spreekster hoe zij over haar familie denkt. De spanning loopt op en een ober zet al discreet een raampje open, maar mevrouw Hawksley zegt dat men nu eenmaal niet met al z'n familie omgaat.

Hoewel er laatst een familiebijeenkomst was waarbij er zo'n 200 kwamen opdagen. En nog komen er regelmatig brieven binnenvan mensen met de naam Dickens die daar ook graag bij willen horen, maar niet worden toegelaten omdat de naam Dickens, zoals spreekster uitlegt, nogal vaak voorkomt.

Mevrouw De Groot vraagt of de Dickens die Beatrix Potter in het Lake District ontmoette, en haar een hond gaf, soms ook familie van Charles Dickens was. Spreekster weet het niet.

Kabel schrijft een artikel in de Dutch Dickensian over Dickens en Victoria en wil weten of Dickens ook echt verliefd op haar was. Spreekster antwoordt van: nee, dat was een grap en we zien Kabel in gedachten een aantal pagina's tekst schrappen.

Mevrouw Zaaier wil nog weten wie het favoriete kind was; dat blijkt dochter Kate te zijn. Mevrouw Drost heeft The Guardian gelezen. Daar ging het over de afbeelding van Jane Austen op een bankbiljet. Ook hier werd Dickens weer uitgebreid genoemd, want ook hij stond eens op een bankbiljet, maar werd ingeruild omdat zijn baard te gemakkelijk te vervalsen was. Voor hem in de plaats kwam Darwin, een man met een gecompliceerde baard.

THE DUTCH DICKENSIAN

NOTES:

THE DUTCH DICKENSIAN

De redactie van de The Dutch Dickensian in vergadering bijeen.